

T.C.
İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİRLERİN DİJİTAL
MUHASEBE OKURYAZARLIK DÜZEYLERİNİN DEMOGRAFİK
DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Gülcan KAYA

YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE VE DENETİM PROGRAMI

DANIŞMAN

Doç. Dr. Hüseyin MERT

İSTANBUL, Temmuz 2021

T.C.
İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİRLERİN DİJİTAL
MUHASEBE OKURYAZARLIK DÜZEYLERİNİN DEMOGRAFİK
DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Gülcan KAYA
(172008271)

YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE VE DENETİM PROGRAMI

DANIŞMAN

Doç. Dr. Hüseyin MERT

İSTANBUL, Temmuz 2021

TEŞEKKÜR

Tez araştırması boyunca beni yönlendiren, motive eden ve bilgi aŐŐveriŐinde bulunduğum değerli danışman hocam Doç. Dr. Hüseyin MERT'e teşekkür ederim.

Tez araŐtirmasında bana rehberlik eden ve hiğbir desteğini esirgemeyen istatistik hocam Öğr. Gör. Ahmet TEKE'ye teşekkür ederim. Tez çalıŐmam süresince yanımda olan aileme ve dostlarıma teşekkür ederim.

Gülcan KAYA

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	i
İÇİNDEKİLER.....	ii
ÖZET.....	vi
SUMMARY	viii
SEMBOLLER.....	x
KISALTMALAR	xi
ŞEKİL LİSTESİ.....	xii
TABLO LİSTESİ.....	xiii
BÖLÜM 1. GİRİŞ VE AMAÇ	1
BÖLÜM 2. DİJİTAL MUHASEBE OKURYAZARLIĞI	2
2.1. DİJİTALLEŞME KAVRAMI	2
2.2. OKURYAZARLIK KAVRAMI	3
2.3. DİJİTAL MUHASEBE OKURYAZARLIK KAVRAMI	5
2.4. DİJİTAL MUHASEBE UYGULAMALARI	6
2.4.1. E- Fatura Uygulaması	7
2.4.2. E – Arşiv Fatura Uygulaması.....	11

2.4.3. E–İrsaliye	12
2.4.4. E-Bilet	14
2.4.5. E-Müstahsil Makbuzu	14
2.4.6. E–Serbest Meslek Makbuzu	16
2.4.7. E-Defter Uygulaması	17
2.4.8. E - Beyanname	18
BÖLÜM 3. SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİRLER ÜZERİNDE BİR UYGULAMA.....	20
3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE PROBLEMLERİ	20
3.2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	21
3.3. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI.....	22
3.4. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	23
3.5. YÖNTEM	23
3.5.1. Araştırmanın Modeli ve Hipotezleri	23
3.5.2. Evren ve Örneklem	25
3.5.3. Veri Toplama Araçları	25
3.5.3.1. Demografik Bilgi Formu	26
3.5.3.2. Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Ölçeği	26
3.6. VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ.....	26
3.7. ETİK KURUL ONAYI	27
3.8. PİLOT ÇALIŞMA.....	27
3.9. ARAŞTIRMANIN BULGULARI	28

3.9.1. Demografik Bulgular	28
3.9.2. Tanımlayıcı İstatistikler	29
3.9.3. Faktör Analizleri	32
3.9.3.1. Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Ölçeği Açımlyıcı Faktör Analizi .	32
3.9.3.2. Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Ölçeği Doğrulatoryıcı Faktör Analizi	35
3.9.4. Yakınsak Geçerlilik	38
3.9.5. Güvenirlik Analizi	38
3.9.6. Normallik Analizleri	39
3.9.7. Ölçeklere Ait Tanımlayıcı Bulgular	40
3.9.8. Farklılık Analizleri	41
3.9.8.1. Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Ölçeğinin Cinsiyet Değişkeni Açısından Karşılaştırılması	41
3.9.8.2. Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Ölçeğinin Yaş Değişkeni Açısından Karşılaştırılması	42
3.9.8.3. Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Ölçeğinin Medeni Durum Değişkeni Açısından Karşılaştırılması	43
3.9.8.4. Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Ölçeğinin Öğrenim Durumu Değişkeni Açısından Karşılaştırılması	44
3.9.8.5. Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Ölçeğinin Mesleki Tecrübe Değişkeni Açısından Karşılaştırılması	46
BÖLÜM 4. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	49
KAYNAKLAR.....	53
EKLER	60
EK 1. ANKET FORMU	60

EK 2. ETİK KURUL FORMU	63
EK 3. DİJİTAL MUHASEBE OKURYAZARLIĞI ANKETİ İZİN FORMU	64
ÖZGEÇMİŞ	65

ÖZET

SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİRLERİN DİJİTAL MUHASEBE OKURYAZARLIK DÜZEYLERİNİN DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Günümüzde teknoloji alanında yaşanan hızlı gelişmelerle dijital uygulamalar ortaya çıkmıştır. Dijital uygulamalarla birçok meslekte değişimler yaşanmıştır. Değişim yaşanan mesleklerden biri de muhasebe mesleğidir. Dijital çağ olan günümüzde yaşanan değişimlere uyum sağlamak için dijital okuryazarlık sahip olunması gereken önemli bir beceridir. Yaşanan değişimlerle mesleklerin sürdürülebilirliği için dijital uygulamaların etkin ve verimli olarak kullanılması ile işlemler daha kısa sürede ve daha az maliyetle tamamlanır. Muhasebe mesleğinin sürdürülebilirliği için serbest muhasebeci mali müşavirlerin dijital okuryazarlık yeteneği kazanması çok fazla önem teşkil etmektedir.

Bu araştırmanın amacı, serbest muhasebeci mali müşavirlerin dijital muhasebe okuryazarlık düzeylerinin demografik değişkenler açısından farklılaşp farklılaşmadığını tespit etmektir. Bu araştırma, İstanbul odasına kayıtlı serbest muhasebeci mali müşavirler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket tekniği kullanılmış ve bu kapsamda 408 adet veri elde edilmiştir. Elde edilen verileri analiz etmek için SPSS (Statistical Package for Social Scienses) 21 ve Amos (Analysis of Moment Structures) 21 istatistik programları kullanılmıştır. Bu kapsamda ilk olarak, açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri ile Croncbach alfa ve birleşik güvenirlik analizleri yapılmıştır. Devamında ölçeğe ait tanımlayıcı ve normallik istatistikleri incelenmiştir. Serbest muhasebeci mali müşavirlerin demografik özelliklerini belirlemek için frekans analizleri yapılmıştır. Son olarak, dijital muhasebe okuryazarlık ölçeğinin demografik değişkenler açısından farklılık gösterip göstermediğini test etmek için T- testi ve Anova analizleri yapılmıştır. Yapılan analizler neticesinde cinsiyet, yaş, medeni durum ve öğrenim durumu değişkenlerinin dijital

muhasebe okuryazarlığına göre farklılaştığı, mesleki tecrübenin ise farklılaşmadığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler, Dijital Muhasebe Okuryazarlığı, Demografik Değişkenler

SUMMARY

AN INVESTIGATION OF THE DIGITAL ACCOUNTING LITERACY LEVELS OF FREE ACCOUNTANT FINANCIAL CONSULTANTS IN TERMS OF DEMOGRAPHIC VARIABLES

Today, digital applications have emerged with the rapid developments in the field of technology. There have been changes in many professions with digital applications. One of the professions experiencing change is the accounting profession. Digital literacy is an important skill to have in order to adapt to the changes in today's digital age. With the changes experienced, transactions are completed in a shorter time and with less cost by using digital applications effectively and efficiently for the sustainability of the professions. For the sustainability of the accounting profession, it is very important for independent accountant financial advisors to gain digital literacy skills.

The purpose of this study is to determine whether the digital accounting literacy levels of independent accountants' financial advisors differ in terms of demographic variables. This research was conducted on independent accountants and financial advisors registered in the Istanbul chamber. Questionnaire technique was used as a data collection tool in the study and 408 data were obtained within this scope. SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 21 and Amos (Analysis of Moment Structures) 21 statistical programs were used to analyze the data. In this context, first, exploratory and confirmatory factor analyzes, Cronbach alpha and combined reliability analyzes were conducted. Subsequently, the descriptive and normality statistics of the scale were examined. Frequency analyzes were conducted to determine the demographic characteristics of independent accountant financial advisors. Finally, T-test and Anova analyzes were conducted to test whether the digital accounting literacy scale differed in terms of demographic variables. As a result of the analysis, it was determined that the variables of gender, age, marital status and educational status differ according to digital accounting literacy, while professional experience did not.

Keywords: Certified Public Accountants, Digital Accounting Literacy, Demographic Variables

SEMBOLLER

N: Frekans

%: Yüzde

\bar{x} : Ortalama

σ : Standart sapma

p: Anlamlılık

KISALTMALAR

AFA	:Açımlayıcı Faktör Analizi
DFA	:Doğrulayıcı Faktör Analizi
DMO	:Dijital muhasebe okuryazarlığı
KMO	:Kaiser Meyer–Olkin Measure
χ^2	:Chi-square
χ^2/df	:Chi-square/degree of freedom
RMSEA	:Root Mean Square Error of Approximation
CFI	:Comparative Fit Index
GFI	:Goodness of Fit Index
AGFI	:Adjusment Goodness of Fit Index
IFI	:Incremental Fit Index
GİB	:Gelir İdaresi Başkanlığı
E-Belge	:Elektronik Belge

ŞEKİL LİSTESİ

	<u>SAYFA NO</u>
Şekil 2.1. E- Fatura Modeli.....	9
Şekil 2.2. E- Faturada Taraflar	10
Şekil 2.3. E- Faturanın Faydaları	11
Şekil 2.4. E-İrsaliye Modeli	13
Şekil 2.5. E-Müstahsil Makbuzu Modeli	15
Şekil 2.6. E-Serbest Meslek Makbuzu Modeli	16
Şekil 2.7. E- Defterin Faydaları	18
Şekil 3.1. Araştırma Modeli.....	24
Şekil 3.2. Dijital Muhasebe Okuryazarlığı AFA Yamaç Grafiği.....	35
Şekil 3.3. Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Ölçeği DFA Grafiği	37

TABLO LİSTESİ

SAYFA NO

Tablo 3.1. Demografik Bilgilere İlişkin Bulgular	28
Tablo 3.2. Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Ölçeğine Ait Tanımlayıcı İstatistikler.....	30
Tablo 3.3. Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Ölçeği AFA Sonuçları.....	34
Tablo 3.4. Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Ölçeği Model Uyum İndeks Değerleri.....	37
Tablo 3.5. Yakınsak Geçerlilik Sonuçları	38
Tablo 3.6. Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Ölçeğine Ait Cronbach Alfa Katsayısı	39
Tablo 3.7. Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Ölçeği ve Alt Boyutlarına Ait Çarpıklık ve Basıklık Değerleri	40
Tablo 3.8. Ölçek ve Alt Boyutlara Ait Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	40
Tablo 3.9. Dijital Muhasebe Okuryazarlığının Cinsiyet Değişkeni Açısından Karşılaştırılmasına Yönelik T-Testi Sonuçları	41
Tablo 3.10. Dijital Muhasebe Okuryazarlığının Yaş Değişkeni Açısından Karşılaştırılmasına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	42
Tablo 3.11. Dijital Muhasebe Okuryazarlığının Medeni Durum Değişkeni Açısından Karşılaştırılmasına Yönelik T-Testi Sonuçları	44
Tablo 3.12. Dijital Muhasebe Okuryazarlığının Öğrenim Durumu Açısından Karşılaştırılmasına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	45
Tablo 3.13. Dijital Muhasebe Okuryazarlığının Mesleki Tecrübe Açısından Karşılaştırılmasına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	47
Tablo 3.14. Araştırma Hipotezleri Özeti.....	48

BÖLÜM 1. GİRİŞ VE AMAÇ

21. yüzyılda hızlı bir şekilde teknoloji alanında değişimler ve gelişmeler yaşanmaktadır. Dijital çağ olarak adlandırılan günümüzde, dijital uygulamalar hayatımızın her alanında yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bireyler, çağa uyum sağlamak için dijital uygulamaları kullanarak güncel ve doğru bilgiye hızlı ve daha az maliyetle ulaşmalıdır.

Dijitalleşme ile yaşanan değişimler insanların günlük yaşantılarını tüm yönleriyle etkilemiştir. Etkilediği alanlarda biri de bireylerin meslekleridir. Mesleklerin yapılarında ve işlevlerinde değişimler ve gelişmeler gerçekleşmektedir. Dijital çağ olan günümüzde, dijital okuryazarlık kavramı bireylerin mesleklerini sürdürebilmeleri için sahip olmaları gereken önemli bir beceridir. Muhasebe mesleğinde yaşanan gelişmelerle ile daha önce geleneksel yöntemlerle yapılan muhasebe işlemleri günümüzde e-fatura, e-arşiv fatura, e-irsaliye, e-bilet, e- müstahsil makbuzu ve e-serbest meslek makbuzu gibi dijital muhasebe uygulamalarıyla yapılmaktadır. Dijital muhasebe uygulamaları birlikte işlemler daha hızlı, daha az maliyetle ve daha az hatayla yapılmaktadır. Dijital uygulamalarının kullanımının hızla artması ile birlikte serbest muhasebeci mali müşavirlerin muhasebe mesleğini sürdürebilmeleri ve dijital muhasebe uygulamalarını etkin olarak kullanabilmeleri için dijital muhasebe okuryazarlığı becerisine sahip olmalıdırlar.

Bu çalışmanın amacı, İstanbul odasına kayıtlı serbest muhasebeci mali müşavirlerin dijital muhasebe okuryazarlık düzeylerinin demografik değişkenler açısından farklılaşp farklılaşmadığını tespit etmektir. Çalışmanın ikinci bölümünde dijitalleşme, okuryazarlık ve dijital okuryazarlık kavramları tanımlanmış, dijital dönüşümle birlikte gelen muhasebe kullanılan dijital muhasebe uygulamaları incelenmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde İstanbul odasına kayıtlı serbest muhasebeci mali müşavirlerin dijital muhasebe okuryazarlık düzeylerinin demografik değişkenlere göre farklılaşp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan araştırmanın bulgu ve yöntemlerine yer verilmiştir. Dördüncü bölümde ise çalışma ile ilgili sonuç ve öneriler bildirilmiştir.

BÖLÜM 2. DİJİTAL MUHASEBE

OKURYAZARLIĞI

2.1. DİJİTALLEŞME KAVRAMI

“Digitus” tıp dilinde kullanılan Latince kökenli bir kelimedir ve parmak demektir. Dijital kelimesini Türk Dil Kurumu kökenini Fransızca olarak göstererek kelimenin anlamını şu şekilde açıklamıştır:

1. Sayısal
2. Verileri bir ekran üzerinde elektronik olarak gösteren
3. Verilerin bir ekran üzerinde elektronik olarak gösterilmesi

Dijitalleşme; bilginin, elektronik uygulamalarla sayısallaştırılması olarak tanımlanmaktadır (Yücel ve Adiloğlu, 2019:52). Sayıllaştırma; analog verilerin depolanması için dijital formata dönüştürülmesidir (Karakaş vd., 2009:39). Başka bir ifadeyle dijitalleşme, ulaşılabilir verilerin teknolojik uygulamalar ve mobil uygulamalar tarafından okunabilecek, düzenlenebilecek ve izlenebilecek şekilde dijital ortama aktarılması sürecidir (WEB_1, 2021). Dijitalleşme, var olan kaynakların ve dijital uygulamaların kullanılarak iş sürecini de etkinleştirmesini ifade etmektedir (Kayan, 2019:55).

Dijitalleşme, iş süreç modellerinin yeniden oluşturulmasını, iş yapış şekillerinin değişmesini, performans ölçümü ve yönetimi gibi birçok yeni fırsatlar sunmaktadır (Keskin, 2018:2). Geleneksel yöntemlerden kaynaklanan sınırları kaldırmaktadır (Olcay, 2018:92).

Dijitalleşme kavramı gündelik hayatımızdaki tüm alanlarda etkindir. Dijitalleşme birlikte muhasebe sisteminin de bu sürece uyum sağlaması gerekmektedir (Arslan ve

Demirkan, 2019: 40). Dijitalleşme durağan bir yapıya değil dinamik bir yapıya sahiptir. Teknolojideki gelişmelerle bu dinamik yapıya herkes uyum sağlamak zorunda kalmıştır (Ersöz ve Özmen, 2020:173; Türker, 2020:203).

Dijital teknoloji ürünleri; robotlar, internet, akıllı sistemler, e-ticaret, sosyal medya, e-devlet, mobil ağ gibi uygulamalardır. Bu uygulamalarla ulaşım, güvenlik, bankacılık, eğitim kurumları gibi sektörlerin birçok alanlarında değişimler gerçekleşmiştir (Yankın, 2019:14). Değişim sürecinin temelinde; işlerin daha kolay, hızlı ve ekonomik olarak yapılabilmesi olanaklarının yanında, bilginin hızlı oluşturulması, ekonomik olarak saklanması ve gönderilmesi süreçlerinin yer almasıdır.

2.2. OKURYAZARLIK KAVRAMI

Okuryazarlık (literacy) ve okuma-yazma (reading-writing) kavramları günlük hayatta birbirlerinin yerine kullanılan kavramlardır (Gül, 2007:18). Okuryazarlık, kişilerin duygu ve düşüncelerini doğru bir biçimde günlük hayatta yazarak ve konuşarak ifade etmesine denir (Aşıcı, 2009:12). Başka bir ifadeyle okuryazarlık bireylerin ayrıntılı olarak bir bilgiye sahip olması ve bilgiyi faydalı bir biçimde kullanması anlamına gelmektedir (Aytaş ve Kaplan, 2017:291).

Teknolojideki değişimler ve gelişmeler doğrultusunda farklı şekillerde açıklanan okuryazarlık kavramı sürekli dinamik yapıda olan bir kavramdır (Uzun ve Çelik, 2020:1136;Yamaç, 2018:397). Zamanla teknolojide hızlı bir şekilde yaşanan gelişmelerle birlikte günümüzde okuryazarlık eylemi başka araçlar aracılığıyla gerçekleştirilmekte ve bu durum birçok değişikliğe neden olarak yeni okuryazarlık türlerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur (Arı ve Soylu, 2020:719; Nergis, 2011: 1143). Bu okuryazarlık kavramlarından bazıları şunlardır; (Uzun ve Çelik, 2020:1136; Kılcan ve Gülbudak, 2019: 61; Önal, 2010:105).

- Ağ okuryazarlığı
- Aile okuryazarlığı
- Beslenme okuryazarlığı
- Bilgi okuryazarlığı
- Bilgisayar okuryazarlığı
- Çevre okuryazarlığı

- Çevre okuryazarlığı
- Çoklu okuryazarlığı
- Dijital okuryazarlığı
- Din okuryazarlığı
- Duygusal okuryazarlığı
- Ekran okuryazarlığı
- Elektronik okuryazarlığı
- Eleştirel okuryazarlığı
- Fen okuryazarlığı
- Finansal okuryazarlığı
- Genetik okuryazarlığı
- Görsel okuryazarlığı
- Grafik okuryazarlığı
- Hukuk okuryazarlığı
- İnternet okuryazarlığı
- İşlevsel okuryazarlığı
- Kültürel okuryazarlığı
- Medya okuryazarlığı
- Meslek okuryazarlığı
- Müzik okuryazarlığı
- Politik okuryazarlığı
- Politika okuryazarlığı
- Program okuryazarlığı
- Reklam okuryazarlığı
- Ruh sağlığı okuryazarlığı
- Sağlık okuryazarlığı
- Sayısal okuryazarlığı
- Sinema okuryazarlığı
- Siyaset okuryazarlığı
- Sosyal okuryazarlığı
- Tarım okuryazarlığı
- Tarih okuryazarlığı

- Teknolojik okuryazarlığı
- Televizyon okuryazarlığı
- Tüketici okuryazarlığı
- Web okuryazarlığı
- Yasa okuryazarlığı
- Yatırım okuryazarlığı
- Yurttaşlık okuryazarlığı

2.3. DİJİTAL MUHASEBE OKURYAZARLIK KAVRAMI

Günümüzde teknoloji alanında yaşanan gelişmeler, bireylerin günlük yaşamının her alanı etkilemesiyle iletişim biçimleri ve iletişim araçlarında değişimler gerçekleşmiştir (Onursoy, 2018:990). Teknoloji alanında yaşanan değişimlerle günümüzde bireyler bilgiye ulaşmak, analiz etme ve yaymak için masaüstü bilgisayarlar, dizüstü bilgisayarlar, akıllı telefonlar ve tabletler vb. teknolojik araçları kullanmaktadırlar (Direkçi, Akbulut ve Şimşek, 2019:799; Yazıcıoğlu vd., 2020:275). Çağımızda teknolojide yaşanan gelişmelerle dijital ortamlar günlük yaşantılarımızda yer almıştır (Duran ve Özen, 2018:31). Dijital okuryazarlık bu nedenle günümüzde önemli olan bir beceri olmuştur (Kardeş, 2020:830). Dijital okuryazarlığa sahip olmak, dijital bir aracı veya yazılımı kullanma becerisinden daha fazlasını gerektirir; dijital ortamları etkin bir şekilde kullanabilmek için kullanıcıların sahip olması gereken bilişsel, motorik ve sosyolojik gibi farklı becerileri içerir (Eshet-Alkali ve Amichai-Hamburger, 2004:421).

Teknoloji alanında hızla yaşanan gelişmelerle, sosyal ve kültürel alanlarda gerçekleşen dönüşümler sonucunda dijital okuryazarlık sürekli değişim halinde olan dinamik yapıda bir kavramdır (Kurudayıoğlu ve Tüzel, 2010:287-294; Yardımcıoğlu vd, 2019:36).

Dijital okuryazarlık kavramı 1977 yılında ilk olarak araştırmacı Paul Gilster tarafından bulunup ortaya atılmıştır.

Dijital okuryazarlık kavramı en genel tanımı ile bireylerin birçok amaçları için dijital cihazları (bilgisayar, tablet, akıllı telefonu vb.) etkin olarak kullanarak okuyup yazma durumlarıdır (Maden vd., 2018:686).

Dijital okuryazarlık, dijital teknolojileri en iyi nasıl ve ne zaman kullanabileceğini anlamak, dijital araçları tanımlama, çeşitli uygulamalara ve kültürel kaynaklara erişim

sağlayarak anlam oluşturma ve paylaşma yeteneğidir (Ng, 2012:1067). Başka bir ifade ile dijital okuryazarlık, teknolojinin hızlı ve sürekli gelişimi ışığında bireylerin giderek artan çeşitlilikte teknik, bilişsel ve dijital ortamlarda görevleri yerine getirmek ve sorunları çözmek için sahip olması gereken sosyolojik beceridir (Eshet-Alkali, 2004:93). Dijital muhasebe okuryazarlığı kavramı ise muhasebe meslek mensuplarının dijital uygulamaları etkin ve verimli olarak kullanması ile işlemleri daha kısa sürede ve daha az maliyetle gerçekleştirebilme, uygulamalardaki verileri yorumlayabilme ve elde ettiği bilgileri işleme yeteneğidir (Tekbaş vd, 2018: 225). Diğer bir ifade ile dijital muhasebe okuryazarlığı kavramı, muhasebe mesleğini yapan ya da yapacak bireylerin dijital muhasebe uygulamalarını doğru ve hızlı bir şekilde kullanabilme yeteneğine sahip olmasıdır.

Dijital muhasebe uygulamalarının kullanımının hızla yaygınlaşması birlikte muhasebe meslek mensuplarının, dijital muhasebe okuryazarlık yeteneği konusunda bilgi sahibi olmaları günümüzde önemli hale gelmiştir (Gacar, 2019:393).

2.4. DİJİTAL MUHASEBE UYGULAMALARI

Diğer mesleklerde olduğu gibi, muhasebe mesleği de dijitalleşme ve teknolojik gelişmeler neticesinde işlevlerinde değişimler ve gelişimler yaşanmaktadır (Tekbaş vd, 2018: 224). Dijital gelişmelere ve değişimlere muhasebe her zaman açıktır. Çünkü bilgi kullanıcılarının ihtiyaç duydukları bilgilerin güvenilir olması ve zamanında karşılanabilmesi için bilgilerin dijital muhasebe uygulamalarıyla oluşturulması, saklanması ve iletilmesi süreci hızlandırmaktadır (Kılıç ve Anadolu, 2018:92)

Muhasebedeki uygulamalar geçmiş dönemlerde yeterli iken günümüzde teknoloji alanında yaşanan değişimler sonucunda yetersiz kalmıştır (Karakuş ve Yüksel, 2020:204).

Teknolojin ve internetin hızlı gelişimi muhasebe uygulamalarında dönüşüme neden olmuştur. Bu dönüşüm “e” harfi ile “e belge” kavramını muhasebe uygulamalarına getirmiştir (Allahverdi ve Karaer, 2019:247). Muhasebe uygulamaları, elektronik uygulamalara dönüşmüştür. Dijitalleşme ile birlikte elektronik uygulamalar doğru, daha şeffaf, daha hızlı, sistemi gelişmiş ve muhasebe mesleğinin en önemli uygulamaları haline gelmiştir (Arslan ve Karkacier, 2019:430).

E-Belge; Elektronik ortamda oluşturulan ve saklanan elektronik verilerdir (Erturgut, 2003:66; Ay, 2006:71).

Türkiye’de elektronik dönüşüm (e-Dönüşüm) sürecinde elektronik uygulamaları düzenleyen kurum Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB) olup, GİB tarafından elektronik belge (e-Belge) uygulamalarına geçiş yapılmıştır (Tektüfekçi, 2017:79).

Muhasebe alanındaki e uygulamalardan birkaçı şunlardır (Tektüfekçi, 2018:114);

- Elektronik fatura
- Elektronik arşiv
- Elektronik serbest meslek makbuzu
- Elektronik müstahsil makbuzu
- Elektronik defter
- Elektronik beyanname

Dijitalleşme birçok mesleği etkileyerek mesleklerin işleyişlerinde ve yapılarında hızlı değişikliklere neden olmuştur (Yardımcıoğlu vd., 2019:44). Muhasebe mesleğinin de dijitalleşme ile yapısında ve işleyişinde değişimler olmuştur.

E – dönüşüm süreci muhasebe mesleğinin gerektirdiği iş sürecini daha hızlandırmış ve uygulamaların verimliliğini artmıştır (Deniz ve Tanç, 2020:623). Dijital sistemlerden önce muhasebe meslek mensupları kayıtları manuel olarak fiziki muhasebe defterine kaydetme, arşivleme ve tabloları düzenleme işlemleri görevleriydi (Tutar, 2019:323; Erturan ve Ergin, 2018:155). Yenilikler ile muhasebe meslek mensupların iş tanımları değişmeye başlamış olup artık iş tanımları geliştirilen dijital uygulamaları kullanarak analiz yapmak, yorumlamak ve faydalı bilgiler sunmaktır (Deniz ve Tanç, 2020:623).

E-belge başlığı altında sırasıyla e-fatura, e-irsaliye, e-arşiv, e-smm, e-müstahsil makbuzu, e-bilet uygulamalarına yer verilecektir (Tektüfekçi, 2018:114).

2.4.1. E- Fatura Uygulaması

Vergi Usul Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu’na göre, tutulması zorunlu olan faturaların, elektronik ortamda verilerin oluşturulmasını, kaydedilmesini, saklanmasını ve ibraz edilmesini sağlayan sisteme e-fatura denir (Yanık ve Karadaş, 2013:134).

E – fatura, Vergi Usul Kanununun tebliği ile uygulanmaya başlanılan bir faturada olması gereken tüm bilgilerin yer aldığı elektronik belgeler bütünüdür (Kumkale, 2013:89).

E-fatura sisteme kayıtlı taraflar arasında elektronik ortamda oluşturulan ve gönderilen mali niteliği olan elektronik bir belgedir (Yürekli vd., 2016:292).

Satılan emtia veya sunulan hizmet karşılığında satıcının alacağı meblağının tahsilâtı için alıcı tarafa elektronik sistemde düzenlendiği ve gönderdiği elektronik bir belgedir (Kurtcebe ve Utku, 2020:77).

E - fatura yeni bir belge türü değildir. Kağıt faturada yer alan bilgiler e fatura ile elektronik ortama aktarılmaktadır (Kumkale, 2017:552).

E – faturada bulunması zorunlu olan bilgiler şunlardır (WEB_2, 2021);

- a) E-faturanın düzenleme tarihi ve numarası.
- b) Satıcının adı - soyadı, var ise unvanı, iş adresi, bağlı olduğu vergi kimlik numarası ve vergi dairesi
- c) Alıcının adı - soyadı, ticaret unvanı, varsa vergi dairesi ve vergi kimlik numarası,
- d) Malın veya işin türü, miktarı, birim fiyatı ve ödenecek tutarı, vergi oranı ve tutarı.
- e) Satılan malların teslim tarihi ve irsaliye numarası.

Şekil 2.2. E- Faturada Taraflar (Web_4, 2021)

E-fatura uygulanmasının avantajları şunlardır;

- Kağıt faturalar gibi fiziki bir yapısı bulunmadığından kağıt, zarf, kartuş ve yazıcı gibi kırtasiye giderlerini azaltır.
- Kağıt faturalar, kargo ile gönderilirken, e faturalar elektronik ortamda gönderildiği için kargo giderlerini azaltır.
- Kağıt faturalar gibi kargo ile gönderilmediği için faturanın kargoda kaybolma riski ortadan kalkmış olur.
- Faturaya ait bilgiler programlarda bulunacağından bilgilere daha hızlı ulaşılır ve daha kısa bir zamanda fatura hazırlanır.
- E faturalar elektronik ortamda gönderildiği için daha hızlı şekilde ulaşır ve ödemeler ve tahsilâtlar daha hızlı yapılır (Gönen ve Solak, 2017: 66).
- Taraflar arasındaki ticaret daha hızlı şekilde tamamlanır,
- Faturalar güvenilir bir şekilde elektronik ortamda saklandığı için faturalara anlık olarak ulaşılabilirliğini yanı sıra arşivleme giderlerini azaltır.
- Alıcı ve satıcı arasındaki mutabakat süreci daha hızlı ve kolay tamamlanır.
- Elektronik ortamdaki anlık ve otomatik veri kaydı ile faturalardaki hata oranı azaltır.
- Tarafların finans bölümleri hesap takiplerini anlık olarak gerçekleştirebilir ve mevcut finansal durumları ile ilgili daha sağlıklı verilere ulaşılır.
- E-faturanın faydalarından birisinin de kayıt dışı ekonomiyi engellemek olduğu söylenebilir (Kefe ve Kanarğ, 2019: 174).
- Vergi denetimleri daha az sürede ve daha az personelle gerçekleştirilebilir.
- Vergi kayıplarını azaltır (Gökçen ve Özdemir, 2016: 152).

Şekil 2.3. E- Faturanın Faydaları (WEB_5, 2021).

2.4.2. E – Arşiv Fatura Uygulaması

Vergi Usul Kanunu'nun 509 Sıra No.lu Tebliği kapsamında elektronik arşiv fatura sistemine katılacak mükelleflerin, elektronik ortam üzerinden fatura hazırlanması, alıcının isteğine göre kâğıt olarak veya elektronik ortam üzerinden gönderilmesi ve elektronik ortamda saklanması ilgili olarak esaslar ve usullerdir (WEB_6, 2021).

E - Arşiv Faturada bulunması zorunlu olan bilgiler şunlardır

- Fatura no
- Düzenleme Tarihi ve belge numarası

- c) Düzenleyenin ismi, soy ismi, unvanı, adresi, vergi dairesi, iş adres ve vergi kimlik numarası
- d) Düzenleyen tarafın T.C. kimlik numarası veya vergi kimlik numarası
- e) Müşterinin adı-soyadı, ticaret unvanı, varsa vergi dairesi ve vergi kimlik numarası
- f) Alıcının T.C. kimlik numarası veya Vergi kimlik numarası
- g) Malın/işin nevi, miktarı, fiyatı ve tutarı, vergi türü, oranı ve tutarı
- h) Ödenecek tutar
- i) Son ödeme tarihi

E-arşiv faturanın birtakım faydaları mevcuttur. Bu faydalar (Akbulut, 2019: 239):

- Daha kolay ve daha kısa sürede fatura oluşturma imkânı sağlar.
- Faturalar elektronik ortamda depolanır. Arşivlenen faturalara daha hızlı ve kolay bir şekilde ulaşılır.
- Arşivleme ve saklama maliyetlerini azaltır.
- Faturalar elektronik ortamda gönderildiği için kaybolma riski ortadan kalkar.
- Faturalar daha hızlı şekilde alıcıya ulaşır.
- Basım ve gönderim maliyetlerini azaltır.
- Muhasebe süreci daha kısa sürede tamamlanır.
- Personel gücü ve zamandan tasarruf sağlanır.

2.4.3. E-İrsaliye

E-İrsaliye, kağıt olarak düzenlenen “sevk irsaliyesi” nin elektronik ortamda düzenlenmesi, elektronik ortamda gönderilmesi, saklanması ve ibraz edilmesine ilişkin düzenlemeleri kapsayan elektronik bir belgedir (WEB_9, 2021).

E - fatura ile birlikte düzenlenen e-İrsaliye uygulaması, zorunluluk esaslı olmaksızın gönüllü olarak 01.01.2017 tarihinden itibaren uygulamaya geçmiştir (Tektüfekçi, 2017: 79).

İrsaliye uygulamasının amacı, emtia hareketlerinin elektronik ortamda izlenebilmesidir. Elektronik olarak oluşturulan e-İrsaliye belgesinde bulunması zorunlu olan bilgiler şunlardır;

- Teslimat anında gerçekleşebilecek hataların, hızlı ve güvenilir olarak takip edilmesini sağlar.
- E - İrsaliye ile alıcı tarafa anlık olarak gönderilen bilgiler sayesinde kabul, red ve iade süreçlerinde hızlı ve kolay mutabakat sağlanır.

2.4.4. E-Bilet

E- bilet, alıcı tarafa dijital belge biçiminde oluşturmuş ve dijital ortamda gönderilen bileti ifade etmektedir (Sağlar ve Işık, 2019: 209). E – bilet spor veya kültürel etkinliklere giriş gibi bazı hizmetleri bilet sahibine garanti eden bir makbuzdur (Khan, Takeshi, So, Bessho ve Sakamura, 2009: 421).

E- bilet belgesinde bulunması zorunlu olan bilgiler şunlardır;

- a) Satıcının adı-soyadı/unvanı, adresi ve vergi dairesi
- b) Alıcının adı-soyadı, vergi kimlik numarası veya T.C. kimlik numarası
- c) E-biletin numarası
- ç) E-biletin düzenleme tarihi
- d) Seyahat tarihi
- e) E-biletin ödeme tarihi
- f) Ödeme türü (nakit/kredi kartı/banka kartı/havale gibi)
- g) E-biletin tutarı
- ğ) Kdv

Elektronik olarak oluşturulan e-bilet belgesinde bulunması zorunlu olan bilgiler şunlardır;

- E- bilet kâğıt biletin tedarik, arşivleme ve gönderim maliyeti ortadan kalkar.
- E bilet süreci hızlı ve otomatik bir şekilde tamamlanır.
- Biletin internet aracılığıyla alınması sırasında zamandan tasarruf sağlanır.
- Biletin kaybedilmesi, çalınması veya sadece unutulması gibi durumlardan korur.

2.4.5. E-Müstahsil Makbuzu

Defter tutan çiftçi veya toptancıların vergiye tabi olmayan çiftçilerden satın aldıkları ürünlerin bedelini ödedikleri sırada düzenlenen ticari zorunlu belgedir.

Tebliğii ile kâğıt olarak düzenlenmekte olan müstahsil makbuzunun, elektronik belge olarak düzenlenmesi ile kâğıt ve elektronik ortamda saklanması ve ibraz edilmesi ve elektronik ortamda gönderilmesini kapsayan uygulamadır (WEB_11, 2021).

E - müstahsil makbuzu belgesinde bulunması zorunlu olan bilgiler şunlardır;

- Alıcı çiftçinin adı, soyadı veya unvanı, vergi dairesi ve T.C. kimlik numarası
- Satıcının adı, soyadı veya unvanı, vergi dairesi ve T.C. kimlik numarası
- Alıcının vergi kimlik numarası ve adresi
- Belgenin tarihi, saat ve dakika olarak düzenlenme zamanı ve belge numarası
- Alınan ürün cinsi, miktarı, bedeli ve kesintilerin tutarı gibi bilgiler

The screenshot displays the E-Müstahsil Makbuzu Modeli (WEB_12, 2021) interface. It features a header with the 'e-Müstahsil Makbuzu' logo and the 'eLogo' brand. The form is divided into several sections:

- Recipient Information:** Fields for name (omer), ID (11111111111), address (maltepe), and location (Istanbul).
- Sender Information:** Fields for name (omer), address (Maltepe), and location (Istanbul).
- Transaction Details:** Fields for date (26.12.2019 11:52 00) and time (26.12.2019 00:00 00).
- Mal/Hizmet Bilgileri:** A table with columns for Mal/Hizmet, Miktarı, Birim, Birim Fiyat, Mal/Hizmet Tutarı, G.V Stopaj Oranı%, and G.V Stopaj Tutarı. The table contains one entry: Zeytin, 1000 KG, 100,000,00 TL, 20% stopaj, and 20,000,00 TL stopaj tutarı.
- Summary:** A section showing the total amount (Mal/Hizmet Toplam Tutar: 100,000,00 TL), STPİ (%20): 20,000,00 TL, Vergiler Dahil Toplam Tutar: 100,000,00 TL, and Ödenecek Tutar: 80,000,00 TL.

Şekil 2.5. E-Müstahsil Makbuzu Modeli (WEB_12, 2021).

2.4.6. E-Serbest Meslek Makbuzu

Vergi Usul Kanunu'nun 509 Sıra No.lu Genel Tebliği ile birlikte kağıt olarak düzenlemekte olan serbest meslek makbuzunun, elektronik olarak düzenlenmesi, elektronik olarak saklanması ve elektronik olarak iletilmesi serbest meslek makbuzu (e-SMM) elektronik olarak düzenlenmesi, alıcı tarafın isteği üzerine kâğıt ortam ya da dijital olarak gönderilmesi, elektronik olarak muhafazası ve ihtiyaç duyulduğunda ibraz edilebilmesi ve iletilmesi ile ilgili usul ve esasları içeren bir uygulamadır (WEB_13, 2021).

DÜZENLEYEN Bana Muhasebe Öğret 1 1 1 Kapı No 1 1 ÜMRANIYE İstanbul Türkiye Vergi Dairesi: Ümraniye VKN: 333333311																																
ALICI BİLGİLERİ DENEME AŞ. GAZİPAŞA BULVARI SEYHAN ADANA TR Vergi Dairesi: ADANA TCKN: 11111111111 ETTN: 271585c8-e143-4be6-865f-d7c9442dd649	e-Serbest Meslek Makbuzu	<table border="1"><tr><td>Belge Numarası:</td><td>GIB2019000000004</td></tr><tr><td>Düzenlenme Tarihi:</td><td>03/11/2019</td></tr><tr><td>Düzenlenme Saati:</td><td>21:44</td></tr></table>	Belge Numarası:	GIB2019000000004	Düzenlenme Tarihi:	03/11/2019	Düzenlenme Saati:	21:44																								
Belge Numarası:	GIB2019000000004																															
Düzenlenme Tarihi:	03/11/2019																															
Düzenlenme Saati:	21:44																															
AÇIKLAMA: DANIŞMANLIK HİZMETİ İÇİN ALINAN ÜCRET																																
<table border="1"><thead><tr><th>Sıra No</th><th>Öcretin Ne İçin Alındığı</th><th>Brüt Öcret</th><th>G. V. Stopaj Oranı %</th><th>Net Öcret</th><th>KDV Oranı %</th><th>KDV Tevkifat Oranı %</th><th>Net Tahsilat</th></tr></thead><tbody><tr><td>1</td><td>DANIŞMANLIK</td><td>350 TL</td><td>20</td><td>280 TL</td><td>18</td><td>0</td><td>343 TL</td></tr></tbody></table>	Sıra No	Öcretin Ne İçin Alındığı	Brüt Öcret	G. V. Stopaj Oranı %	Net Öcret	KDV Oranı %	KDV Tevkifat Oranı %	Net Tahsilat	1	DANIŞMANLIK	350 TL	20	280 TL	18	0	343 TL		<table border="1"><tr><td>Brüt Öcret:</td><td>350 TL</td></tr><tr><td>(*) G. V. Stopaj Tutarı:</td><td>70 TL</td></tr><tr><td>Net Öcret Tutarı:</td><td>280 TL</td></tr><tr><td>KDV Tutarı:</td><td>63 TL</td></tr><tr><td>(**) KDV Tevkifat Tutarı:</td><td>0 TL</td></tr><tr><td>Tahsil Edilen KDV Tutarı:</td><td>63 TL</td></tr><tr><td>Net Alınan Toplam:</td><td>343 TL</td></tr></table>	Brüt Öcret:	350 TL	(*) G. V. Stopaj Tutarı:	70 TL	Net Öcret Tutarı:	280 TL	KDV Tutarı:	63 TL	(**) KDV Tevkifat Tutarı:	0 TL	Tahsil Edilen KDV Tutarı:	63 TL	Net Alınan Toplam:	343 TL
Sıra No	Öcretin Ne İçin Alındığı	Brüt Öcret	G. V. Stopaj Oranı %	Net Öcret	KDV Oranı %	KDV Tevkifat Oranı %	Net Tahsilat																									
1	DANIŞMANLIK	350 TL	20	280 TL	18	0	343 TL																									
Brüt Öcret:	350 TL																															
(*) G. V. Stopaj Tutarı:	70 TL																															
Net Öcret Tutarı:	280 TL																															
KDV Tutarı:	63 TL																															
(**) KDV Tevkifat Tutarı:	0 TL																															
Tahsil Edilen KDV Tutarı:	63 TL																															
Net Alınan Toplam:	343 TL																															
<p>(*) G.V. Stopaj Tutarı: Bu tutar alıcı tarafından Muhtasar Beyanname ile beyan edilip ödenmesi gereken tutardır. (**) KDV Tevkifat Tutarı: Bu tutar alıcı tarafından 2 No.lu KDV Beyannamesi ile sorumlu sıfatıyla beyan edilip ödenmesi gereken tutardır.</p>																																

Şekil 2.6. E-Serbest Meslek Makbuzu Modeli (WEB_14, 2021).

E-serbest meslek makbuzu belgesinde bulunması zorunlu olan bilgiler şunlardır;

- a) Serbest meslek erbabının ismi, soy ismi, vergi dairesi, vergi kimlik numarası, T.C. kimlik numarası ve adresi
- b) Müşterinin ismi, soy ismi, adresi, vergi dairesi, vergi kimlik numarası veya T.C. kimlik numarası
- c) Belgenin düzenlendiği tarih ve belge numarası
- d) Verilen hizmet sonucu tahsil edilen paranın miktarı

2.4.7. E-Defter Uygulaması

Vergi Usul Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu hükümleri gereğince tutulması zorunlu olan defterlerin Gib tarafından belirlenen format ve standartlara uygun olarak elektronik olarak hazırlanması, kaydedilmesi, değişmezliğinin, bütünlüğünün ve kaynağının doğruluğunun garanti altına alınması ve ihtiyaç halinde ispat aracı olarak kullanılabilmesine imkan veren hukuki ve teknik düzenlemelerdir (WEB_7, 2021).

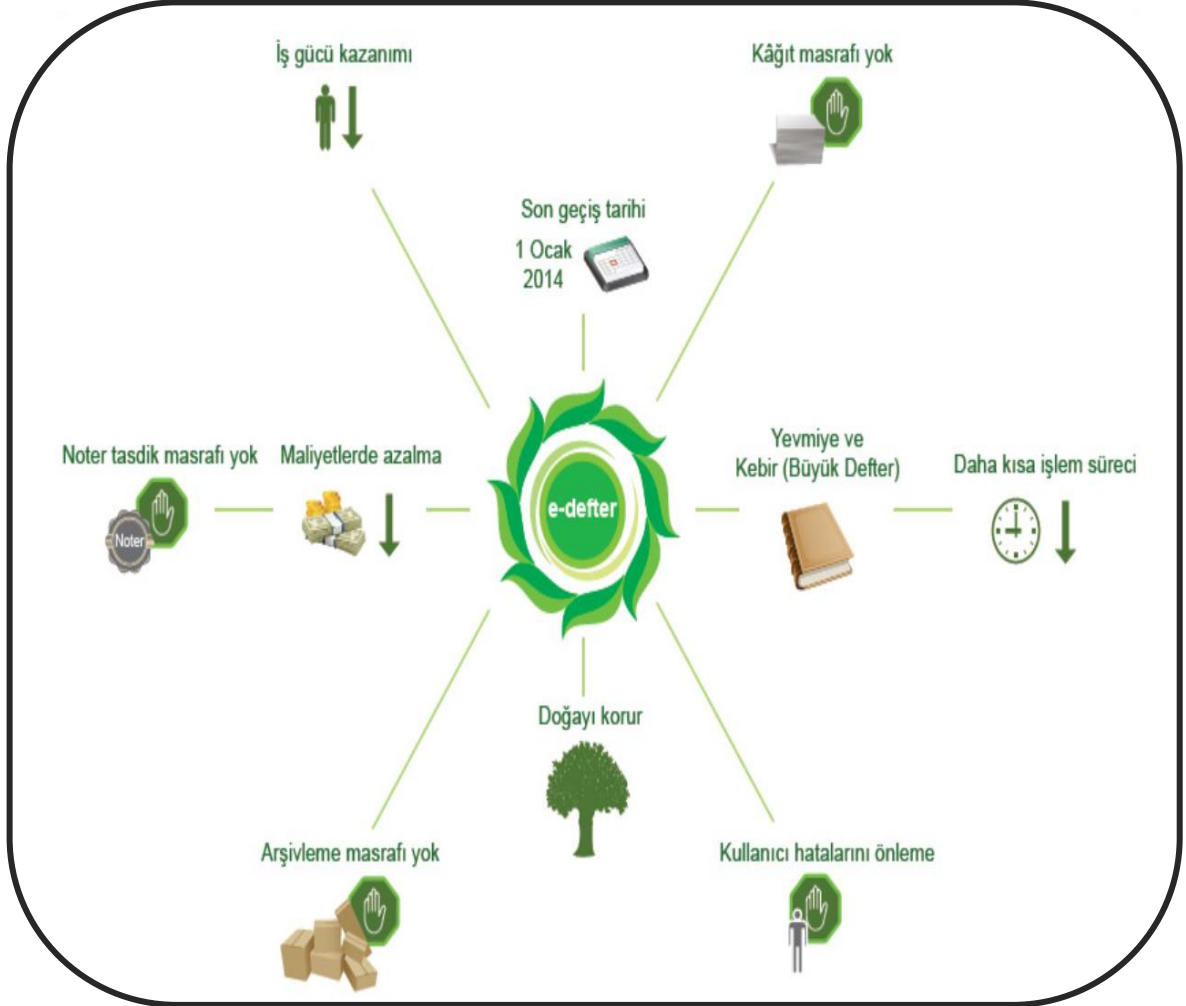
E-defter uygulaması ile defter tutan mükelleflerin daha önce kağıt olarak tutulan yevmiye defteri ile defter-i kebirin elektronik ortamda tutulmasına, saklanmasına ve ibraz edilmesine olanak sağlanmıştır.

E - defter kullanmaya başlayanlar, söz konusu defterlerini kâğıt ortamında tutamazlar (Doğan, 2012: 28). E-fatura kullanan firmaların, e-defter uygulamasını kullanmaları zorunlu hale getirilmiştir (Kara ve Yılmaz, 2017:12).

E – defter uygulamasının faydaları aşağıdaki gibidir (Acar ve Öksüz, 2013:80);

- Defterlerin elektronik ortamda yer aldığı için arşivleme maliyetlerini ortadan kaldırır.
- Defterlere daha kısa sürede ve kolay erişim sağlar.
- Elektronik ortamda olduğu için denetim faaliyetlerinde defterlere hızlı ve etkin erişim sağlar.
- E - defter vergi incelemelerinde kolaylık sağlar.
- Elektronik ortamda olduğu için kırtasiye ve baskı giderlerini azaltır.
- Noter tasdiki yapılmadığı için noter giderlerini ortadan kaldırır.
- Vergi kayıp ve kaçaklarının önlenmesinde önemli katkı sağlar.

- Bilgiler yedeklendiğinden çeşitli sebeplerle (sel, yangın, doğal afet vb.) oluşabilecek bilgi kayıpları önlenir.

Şekil 2.7. E- Defterin Faydaları (WEB_8, 2021).

2.4.8. E - Beyanname

Maliye Bakanlığı, mükelleflerin vergi ödevlerini yerine getirmede teknolojiden faydalanmaları, beyannamelerin doldurulma hatalarını azaltmak, vergi dairesine daha kısa sürede, ekonomik ve güvenilir bir şekilde elektronik olarak iletme, mükellef mağduriyetini azaltmak, vergi dairelerin iş yükünü azaltarak, diğer mükelleflere daha kaliteli hizmet vermek amacıyla e beyanname uygulamasını vergi mevzuatımıza dahil etmiştir (Bakmaz, 2017: 83-84).

Türkiye'de e-beyanname sistemi hızlı bir biçimde gelişmiştir. Bunun nedeni, vergi beyannamesinin doldurmasında mükellefe aracılık yapan serbest muhasebecilerle muhatap olunarak, sistemin geliştirilmesi tercih edilmesidir.

E – beyanname uygulamasının birtakım faydaları mevcuttur. Faydaları aşağıdaki gibidir;

- Kağıt maliyetlerini azaltır.
- Depolama maliyetlerini azaltır.
- Geçmiş tarihli beyannamelere daha kısa sürede ulaşılır.
- İşlemler en az hata ile daha kısa sürede yapılır.
- Vergi dairelerinde iş sürecini azaltarak kaynaklardan tasarruf sağlar.
- Beyannameler elektronik olarak gönderildiği için vergi mükelleflerinin vergi dairesine gitme ihtiyacını ortadan kaldırır (Turan ve Özgen, 2009: 137).

BÖLÜM 3. SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİRLER ÜZERİNE BİR UYGULAMA

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE PROBLEMLERİ

Araştırmanın amacı, serbest muhasebeci mali müşavirlerin dijital muhasebe okuryazarlık düzeylerinin demografik değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Serbest muhasebeci mali müşavirlerin dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri, cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
- Serbest muhasebeci mali müşavirlerin dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri ölçeğine ait dijital gelişime uyum boyutu cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
- Serbest muhasebeci mali müşavirlerin dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri ölçeğine ait dijital dönüşüm ve beceri boyutu cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
- Serbest muhasebeci mali müşavirlerin dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri, yaşa göre farklılaşmakta mıdır?
- Serbest muhasebeci mali müşavirlerin dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri ölçeğine ait dijital gelişime uyum boyutu yaşa göre farklılaşmakta mıdır?
- Serbest muhasebeci mali müşavirlerin dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri ölçeğine ait dijital dönüşüm ve beceri boyutu yaşa göre farklılaşmakta mıdır?
- Serbest muhasebeci mali müşavirlerin dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri, medeni duruma göre farklılaşmakta mıdır?
- Serbest muhasebeci mali müşavirlerin dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri ölçeğine ait dijital gelişime uyum boyutu medeni duruma göre farklılaşmakta mıdır?

- Serbest muhasebeci mali müşavirlerin dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri ölçeğine ait dijital dönüşüm ve beceri boyutu medeni duruma göre farklılaşmakta mıdır?
- Serbest muhasebeci mali müşavirlerin dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri, öğrenim durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
- Serbest muhasebeci mali müşavirlerin dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri ölçeğine ait dijital gelişime uyum boyutu öğrenim durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
- Serbest muhasebeci mali müşavirlerin dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri ölçeğine ait dijital dönüşüm ve beceri boyutu öğrenim durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
- Serbest muhasebeci mali müşavirlerin dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri, mesleki tecrübelerine göre farklılaşmakta mıdır?
- Serbest muhasebeci mali müşavirlerin dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri ölçeğine ait dijital gelişime uyum boyutu mesleki tecrübelerine göre farklılaşmakta mıdır?
- Serbest muhasebeci mali müşavirlerin dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri ölçeğine ait dijital dönüşüm ve beceri boyutu mesleki tecrübelerine göre farklılaşmakta mıdır?

3.2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Küreselleşmenin hızla yaşandığı günümüzde endüstri 4.0 bir dijitalleşme sürecinin başlamasına sebep olmuştur. Dünyada dijitalleşmenin yaygınlaşması ile birçok alanda değişimler ve gelişmeler yaşanmaktadır. Dijitalleşme öyle bir noktaya ulaştı ki tüm dünyada gündelik hayatımızın vazgeçilmez bir parçası olmuştur. 21. yüzyılda dijital çağın gerekliliği olarak dijital okuryazarlık kavramı iş hayatında da birçok kişinin mesleğini sürdürebilmesi için sahip olması gereken bir yetenek haline gelmiştir. Bu meslek dallarından biri de muhasebe mesleğidir. Dijital sistemlerin doğru kullanılabilmesi, bilgiye ulaşmayı daha hızlı ve kolay ve hale getirir. Aynı zamanda dijital sistemler, bilgiye ulaşma maliyetlerini de azaltır. Mesleğin sürdürülebilirliği için

serbest mali müşavirlerin de görevlerini icra ederken dijital okuryazarlık yeteneği kazanması ve uygulamaları çağın gerekliliği olarak zorunlu hale gelmiştir.

Endüstri 4.0 bilim, sağlık, sanayi ve enerji gibi pek çok alanda üretim koşullarını dijitalleştirmiştir. Üretimin dijitalleşmesi, bilinen en eski işletme fonksiyonu olan muhasebe ve muhasebe mesleğinin de dönüşümünü zorunlu hale getirmektedir (Dursun vd., 2019:256).

Dijital çağın zorluklarına ve fırsatlarına etkin bir şekilde cevap verebilmek, dijital düşünceleri geliştirmek ve bu düşünceleri sürdürebilir ve somut eylemlere dönüştürmek muhasebe meslek mensupları için önemli hale gelmiştir. Muhasebe meslek mensupları dijital teknolojilerde analiz ve problem çözme becerilerini geliştirmeli ve bu konuda yetkinlik kazanmalıdır. Bu noktada çözüm olarak “Dijital Muhasebe Okuryazarlığı” eğitimleri önerilebilir (Tekbaş vd., 2018:225).

Dijital okuryazarlığın eğitim (Sezgin ve Karabacak, 2020:2; Tepe, 2019:2), sağlık ve (Dayanıklı, 2019:25; Yeşildal, 2018:2), finans (Ağaç, 2020:38) alanlarında incelendiği çalışmalar mevcuttur. Fakat dijital okuryazarlığın muhasebe alanında gerek ulusal gerekse uluslararası olarak tez düzeyinde yapılan herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Dolayısıyla bu araştırma, muhasebecilik mesleğini icra eden serbest muhasebeci mali müşavirlerin dijital okuryazarlık konusundaki yetkinliklerini belirleme açısından son derece önem arz etmektedir. Bu araştırmayla, muhasebecilik mesleğini tercih edecek ve tercih etmiş olan bireylere dijital muhasebe okuryazarlığı ile ilgili yetkinliklerine sahip olmanın meslek açısından son derece önemli olduğu konusunda yol gösterecektir.

3.3. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI

Araştırmanın varsayımları aşağıdaki gibidir:

- Anket ifadelerinin İstanbul ilindeki serbest muhasebeci mali müşavirler tarafından objektif, doğru ve tutarlı biçimde yanıtlandığı varsayılmaktadır.
- Araştırma grubuna dahil olan serbest muhasebeci mali müşavirlerin gönüllü olarak katıldıkları varsayılmıştır.

- Araştırmanın evreni temsilinde en az 383 kişiden oluşan örneklemin yeterli düzeyde olduğu varsayılmıştır.
- İstanbul odasına kayıtlı serbest muhasebeci mali müşavirlerin muhasebe dijital okuryazarlık düzeylerini ölçmek amacıyla 31 sorudan oluşan “Dijital Muhasebe Okuryazarlık Ölçeğinin” araştırmanın amacına uygun verilerin elde edilmesinde gerekli koşulları sağladığı varsayılmaktadır.

3.4. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

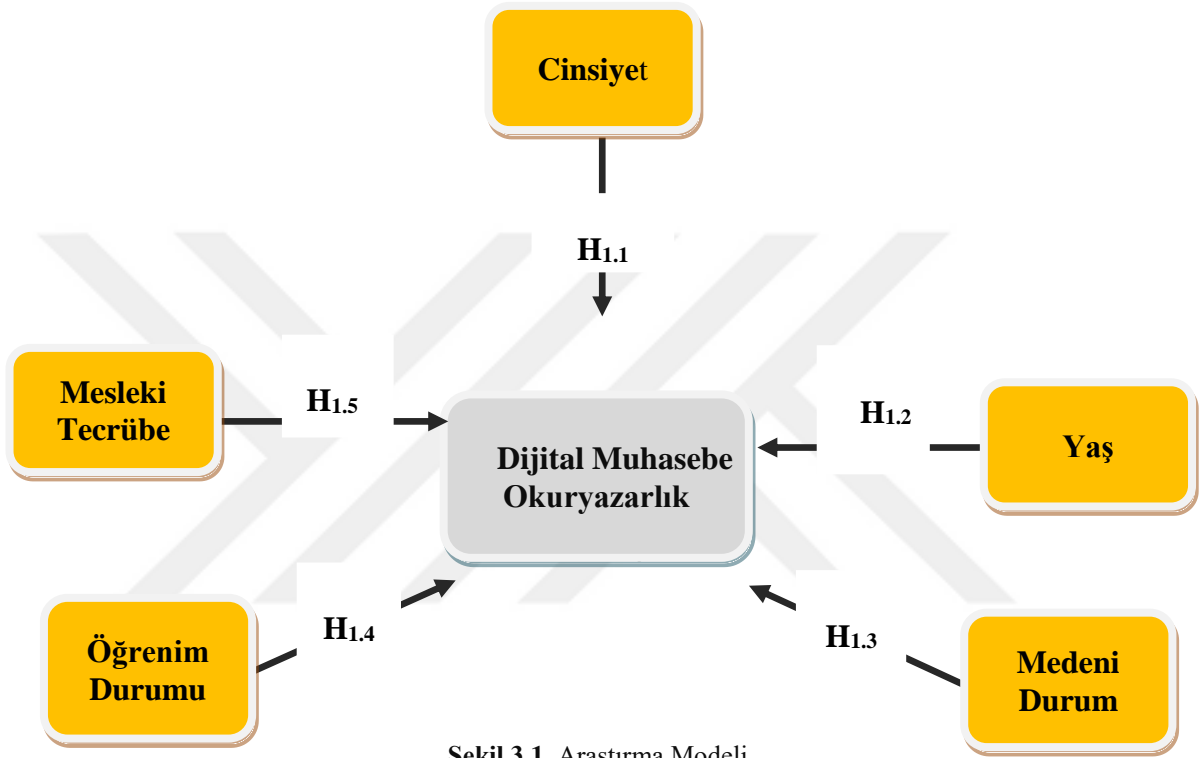
Araştırmanın sınırlılıkları aşağıdaki gibidir:

- Araştırmada kullanılan veri toplama aracı anket tekniğiyle sınırlandırılmıştır.
- Maliyet, ulaşım ve zaman kısıtlamaları nedeniyle anketin geniş bir örneklem grubuna uygulanması diğer bir sınırlılıktır.
- Araştırmanın örneklemini, İstanbul serbest muhasebeci mali müşavirler odasına kayıtlı olan kişiler sınırlıdır.
- Tüm dünyada yaşanan pandemi sorunu da araştırmayı sınırlandırmıştır. Çünkü verilerin tamamı yüz yüze toplanmamıştır. Dolayısıyla veriler çoğunluklu olarak dijital bir şekilde toplanmıştır.
- Araştırmanın belirlenen demografik değişkenler bazında gerçekleşmiş olması da çalışmayı sınırlandırmaktadır. Belirlenen değişkenler için sadece değerlendirmeler yapılabilmektedir.

3.5. YÖNTEM

3.5.1. Araştırmanın Modeli ve Hipotezleri

Serbest muhasebeci mali müşavirlerin dijital muhasebe okuryazarlık düzeylerinin demografik değişkenler açısından incelenmesi için Şekil 3.1’deki model oluşturulmuştur.

Şekil 3.1. Araştırma Modeli

H_{1.1}: Serbest muhasebeci mali müşavirlerin dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri cinsiyete göre farklılaşmaktadır.

H_{1.2}: Serbest muhasebeci mali müşavirlerin dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri yaşa göre farklılaşmaktadır.

H_{1.3}: Serbest muhasebeci mali müşavirlerin dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri medeni duruma göre farklılaşmaktadır.

H_{1.4}: Serbest muhasebeci mali müşavirlerin dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri öğrenim durumuna göre farklılaşmaktadır.

H_{1.5}: Serbest muhasebeci mali müşavirlerin dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri mesleki tecrübeye göre farklılaşmaktadır.

3.5.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Türkiye’de faaliyet gösteren ve odalara kayıtlı serbest muhasebeci mali müşavirler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise İstanbul odasına kayıtlı serbest muhasebeci mali müşavirler oluşturmaktadır. Örneklem olarak İstanbul serbest muhasebeci mali müşavirler odasına kayıtlı kişilerin seçilmesinin nedeni, ulaşmanın kolay ve hızlı olmasıdır. Bu çalışmada verilerin kolay, hızlı ve ekonomik bir biçimde toplanmasına olanak sağlayan olasılıklı olmayan örnekleme yöntemlerinden “Kolayda Örneklem Tekniği” seçilmiştir.

Türkiye’de faaliyet gösteren ve odalara kayıtlı 106.408 serbest muhasebeci mali müşavir bulunmaktadır (WEB_15, 2021). Bu kapsamda nicel değişkenli araştırmalar için kullanılan örneklem hesaplama formülüne göre 106.408 büyüklüğünde bir evren için 383 örneklem elde etmek yeterli olacağı değerlendirilmiştir.

Anket formu yaklaşık olarak 600 serbest muhasebeci mali müşavire iletilmiş ve bu anketlerden 417’si cevaplanmıştır. Cevaplanan bu 417 anketten 9’u eksik kodlamadan dolayı çalışmanın dışında bırakılmıştır. Sonuç itibarıyla geçerli olan 408 anket, örneklem hacmi için yeterli büyüklüktedir.

3.5.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında veri toplama yöntemi olarak anket kullanılmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan anket formu katılımcılara dijital olarak “Google Form” üzerinden gönderilmiştir. Anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Serbest muhasebeci mali müşavirlerin dijital muhasebe okuryazarlık düzeylerini ölçmek için Tekbaş vd., (2020:232) tarafından oluşturulan, geçerlilik ve güvenirlik analizlerinin ise araştırmacı tarafından yapıldığı “Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Ölçeği” kullanılmıştır. Ayrıca ankette katılan serbest muhasebeci mali müşavirlerin kişisel özelliklerini belirlemek için 5 soruluk “Demografik Bilgi Formu” kullanılmıştır.

Anket formunda toplamda 36 soru bulunmaktadır. Dijital Muhasebe Okuryazarlık ölçeği 5’li likert derecelendirmesi ile ölçülmüştür. Anket sorularına verilen cevaplar “1 Kesinlikle Katılmıyorum”, “2 Katılmıyorum”, “3 Kararsızım”, “4 Katılıyorum”, “5 Kesinlikle Katılıyorum” şeklinde hazırlanmıştır. Katılımcıların ankette yer alan ifadelere katılma derecelerine göre cevapları istenmiştir.

3.5.3.1. Demografik Bilgi Formu

Demografik bilgi formu, çoktan seçmeli olarak serbest muhasebeci mali müşavirlerin demografik özelliklerini tespit etmek için araştırmacının hazırladığı 5 adet sorudan oluşmaktadır.

- Cinsiyetiniz?
- Yaşınız?
- Medeni durumunuz?
- Öğrenim durumunuz?
- Mesleki tecrübeniz?

3.5.3.2. Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Ölçeği

Serbest muhasebeci mali müşavirlerin dijital muhasebe okuryazarlık düzeylerini ölçmek için detaylı bir literatür taraması yapılmıştır. Serbest muhasebeci mali müşavirlerin dijital muhasebe okuryazarlık düzeylerini ölçmek için Tekbaş vd., (2020:232) tarafından oluşturulan, geçerlilik ve güvenilirlik analizlerinin ise araştırmacı tarafından yapıldığı “Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek 31 sorudan oluşmaktadır. Dijital muhasebe okuryazarlık ölçeğindeki sorulardan 6. 8. 11. 13. 15. 18. 22. ve 25. sorular ters olarak kodlanmıştır.

3.6. VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ

Araştırma verilerinin test edilmesinde, SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 21 ve Amos (Analysis of Moment Structures) 21 programlarından yararlanılmıştır. Analiz aşamasından önce, eksik veriler ve uç değerler analizden çıkarılmıştır. Geriye kalan sağlıklı verilerle öncelikle, geçerlilik ve güvenilirlik hesaplamaları yapılmıştır. Bu kapsamda açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri ile Cronbach alfa ve birleşik güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Geçerlilik ve güvenilirlikten sonra normallik testleri yapılmıştır. Bu kapsamda verilerin normal dağılmasıyla birlikte parametrik analiz teknikleri tercih edilmiştir. Normallik testlerinden sonra serbest muhasebeci mali müşavirlerin demografik özelliklerini belirlemek için frekans analizleri yapılmıştır. Bununla birlikte serbest muhasebeci mali müşavirlerin dijital muhasebe okuryazarlık düzeylerini tespit etmek amacıyla tanımlayıcı istatistikler incelenmiştir. Analiz

sürecinin son aşamasında ise hipotezleri test etmek için t testi ve Anova analizleri yapılmıştır. Yapılan analizlerin değerlendirilmesinde anlamlılık değeri (p) 0,05 olarak baz alınmıştır.

3.7. ETİK KURUL ONAYI

T.C. İstanbul Okan Üniversitesi Etik Kurulu'nca "Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin Dijital Muhasebe Okuryazarlık Düzeylerinin Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi" adlı araştırma 31.03.2021 tarih ve 27 nolu karar ile onaylanarak kabul edilmiştir (Bkz. Ek2).

3.8. PİLOT ÇALIŞMA

Pilot çalışma analizlerini gerçekleştirebilmek için ilk olarak 80 kişilik örnekleme anket formu dağıtılmış ve toplanan veriler SPSS 21 programına aktarılmıştır. Bu kapsamda ilk olarak, güvenirlik analizi yapılmış ve elde edilen Cronbach alfa değerinin yüksek güvenirlik düzeyinde olduğu tespit edilmiştir.

İkinci olarak, araştırma kapsamında test edilen dijital muhasebe okuryazarlığı ölçeğine ait soruların katılımcılar tarafından ne düzeyde algılandığını test etmek amacıyla tanımlayıcı istatistikler incelenmiştir. Bu kapsamda ters olarak kodlanan 13, 18, 22 ve 25'inci ifadelerin katılımcılar tarafından net olarak anlaşılmadığı tespit edilmiş ve bu sorular anket formundan çıkarılmıştır.

3.9. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

3.9.1. Demografik Bulgular

Türkiye’de faaliyet gösteren ve odalara kayıtlı serbest muhasebeci mali müşavirlere ait demografik bulguları tespit etmek için frekans analizi yapılmıştır. Bu kapsamda demografik bilgi formunda yer alan cinsiyet, yaş, medeni durum, öğrenim durumu ve mesleki tecrübesi ile ilgili bilgiler Tablo 3.1’de gösterilmiştir.

Tablo 3.1. Demografik Bilgilere İlişkin Bulgular

Değişken	Grup	N	%
Cinsiyet	Kadın	170	41,7
	Erkek	238	58,3
	Toplam	408	100
Yaş	18-25	6	1,5
	26-35	93	22,8
	36-45	177	43,4
	46 ve üzeri	132	32,4
	Toplam	408	100
Medeni Durum	Bekar	96	23,5
	Evli	312	76,5
	Toplam	408	100
Öğrenim Durumu	Lise	13	3,2
	Ön Lisans	8	2,0
	Lisans	291	71,3
	Lisansüstü	96	23,5
	Toplam	408	100

Tablo 3.1. Demografik Bilgilere İlişkin Bulgular (Devam)

Mesleki Tecrübe	1-5 Yıl	32	7,8
	6-10 Yıl	75	18,4
	11-15 Yıl	67	16,4
	16-20 Yıl	85	20,8
	20 Yıldan fazla	149	36,5
	Toplam	408	100

Tablo 3.1 incelendiğinde, Türkiye’de faaliyet gösteren ve odalara kayıtlı serbest muhasebeci mali müşavirlerin %41,7’si (170 kişi) kadın ve %58,3’ü (238 kişi) erkektir.

Serbest muhasebeci mali müşavirlerin %1,5’i (6 kişi) 18-25 yaş, %22,8’i (93 kişi) 26-35 yaş, %43,4’ü (177 kişi) 36-45 yaş ve %32,4’ü (132 kişi) 46 yaş ve üzeridir.

Serbest muhasebeci mali müşavirlerin %23,5’i (96 kişi) bekar ve %76,5’i (312 kişi) evlidir.

Serbest muhasebeci mali müşavirlerin %3,2’si (13 kişi) lise mezunu, %2,0’ı (8 kişi) ön lisans mezunu %71,3’ü (291 kişi) lisans mezunu ve %23,5’i (96 kişi) lisansüstü mezunudur.

Serbest muhasebeci mali müşavirlerin %7,8’i (32 kişi) 1-5 yıl, %18,4’ü (75 kişi) 6-10, %16,4’ü (67 kişi) 11-15 yıl, %20,8’i (85 kişi) 16-20 yıl ve %36,5’i (149 kişi) 20 yıldan fazla mesleki tecrübeye sahiptir.

3.9.2. Tanımlayıcı İstatistikler

Dijital muhasebe okuryazarlığı ölçeği için tanımlayıcı istatistikler hesaplanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 3.2’de gösterilmiştir.

Tablo 3.2. Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Ölçeğine Ait Tanımlayıcı İstatistikler

Dijital Muhasebe Okuryazarlığı		\bar{x}	σ	Çarpıklık	Basıklık
1	Mesleğimle ilgili kullandığım dijital sistemlerde karşılaştığım teknik sorunları nasıl çözeceğimi bilirim.	3,72	,99	-,895	,342
2	Mesleğimle ilgili teknolojik gelişmeleri yakından takip ederim.	4,18	,75	-,395	,191
3	Mesleğimle ilgili dijital ürünlerdeki/sistemlerdeki gelişmelere uyum sağlayabilmek için çaba gösteririm.	4,34	,64	-,303	-,315
4	Mesleğimle ilgili dijital ürünleri/sistemleri kullanmak hoşuma gider.	4,22	,79	-,472	-,260
5	Mesleğimi ilgilendiren dijital ürünlerdeki/sistemlerdeki gelişmeleri desteklerim.	4,30	,75	-,536	-,242
6	Dijital sistemleri öğrenme amaçlı kullanma konusunda ve öğrendiklerimi sergileyebileceğim dijital öğretim materyallerini geliştirmek için gereken teknik becerilere sahip değilim.	3,62	1,11	-,590	-,565
7	Maliye Bakanlığının dijital sistemlerini sorunsuz bir şekilde kullanabiliyorum.	3,50	1,22	-,667	-,583
8	Dijitalleşme ve teknoloji haberleri dikkatimi çekmez.	4,18	,85	-1,392	2,498
9	Dijital sistemlerin muhasebe mesleğinde yoğun kullanımı ile birlikte muhasebe meslek mensuplarının planlı ve sürekli dijital eğitimlere ihtiyacı olduğunu düşünüyorum.	4,24	,81	-1,558	3,680
10	Kullandığım dijital ürünleri/ sistemleri kolayca öğrenebilirim.	4,10	,79	-,965	1,529
11	Mesleğimle ilgili dijitalleşme ve teknoloji haberlerini izleyince gelecekle ilgili korku ve paniğe kapılıyorum.	3,56	1,20	-,649	-,555
12	Dijital sistemlerdeki verileri, gerçeklik, kurgusalılık, yanlış bilgilendirme açısından irdeleyip değerlendiririm.	3,72	,82	-,862	,906
13	Meslek örgütleri tarafından hâlihazırda verilen dijitalleşme ve halihazırda verilen dijitalleşme ve teknoloji eğitimleri dijital sistemleri verimli şekilde kullanmam için yeterlidir.	2,56	1,07	,295	-,725
14	Dijital sistemlerin yaratıcılığımı engellediğini düşünüyorum.	3,54	1,09	-,674	-,369
15	Dijital sistemlerde sunulan fikir, bilgi ve haberleri amaçları, işlevleri ve özellikleri bakımından ayırt edebilirim.	3,85	,69	-1,068	2,786

16	Dijital sistemlerin doğuracağı sorunları belirleyerek bunlardan korunma konusunda önlemler alırım.	3,64	,88	-,803	,554
17	Dijital sistemlerin bilgiye ulaşmada hızlı ve kolay bir yöntem olduğunu düşünüyorum.	4,35	,66	-1,246	4,016
18	Dijital sistemlerde yer alan verileri; okumak, anlamak, kullanmak ve yönetebilmek için yeni bir eğitime ihtiyacım yoktur.	2,67	1,09	,515	-,638
19	Dijital sistemlerdeki bilgi ve verilere sorgusuz şekilde güvenirim.	2,58	,95	,365	-,194
20	Dijital sistemlerin mesleğimde bilgiye ulaşma ve yönlendirmede etkili bir araç olduğunu düşünüyorum.	4,13	,66	-,864	2,360
21	Dijital sistemlerin mesleğimi kolaylaştıran bir araç olduğunu düşünüyorum.	4,18	,77	-1,072	1,782
22	Dijital okuryazarlık becerilerini geliştirmek için eğitim almak istiyorum.	3,61	1,01	-,627	-,114
23	Gelecekte işverenler tarafından dijital sistemleri iyi kullanan ve becerilere sahip muhasebecilerin tercih edileceğini düşünüyorum.	4,38	,76	-,395	,191
24	Muhasebe mesleğinin sadece kağıt, kalem gibi geleneksel yöntemlerden ibaret olmadığını ve gün geçtikçe dijital sistemlerin daha önem kazanacağını düşünüyorum.	4,58	,68	-,303	-,315
25	Dijital sistemlerdeki verileri kullanabilme, sorgulama, yönetebilme ve eleştirel bir biçimde değerlendirme yetkinliğine sahibim.	3,95	,73	-,705	1,221
26	Dijitalleşme neticesinde muhasebe eğitimlerinin değişime ve dönüşüme ihtiyacı olduğunu düşünüyorum.	4,26	,68	-,472	-,260
27	Dijitalleşme ışığında muhasebe mesleğini; düşünce, eğitim, kültür ve teknoloji gibi alanlarda A'dan Z'ye yeniden inşa ederek geleceğe hazırlayacak yeni bir eğitim modelini desteklerim.	4,26	,79	-,536	-,242
Toplam		3,86	0,36	0,07	-0,14

Normal veya normale yakın dağılımlarda verilerin çarpıklık ve basıklık değerleri -1 ile +1 arasında yer alır (Gürbüz ve Şahin, 2018:214). Tablo 3.2 incelendiğinde, dijital muhasebe okuryazarlığı ölçeğine ait bütünsel olarak elde edilen çarpıklık ve basıklık değerlerinin normal dağılım aralığında olduğu görülmektedir.

3.9.3. Faktör Analizleri

3.9.3.1. Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Ölçeği Açımlayıcı Faktör Analizi

Faktör analizi, birbiri ile bağlantılı birden fazla sayıdaki maddeleri bir araya toplayarak bağlantılı ve tutarlı daha az sayıda nitelikli madde ile anlatmak için indirgemeyle oluşan bir istatistiktir. Faktör analizinin gerçekleştirilebilmesi için birtakım koşulların sağlanması gerekmektedir. Bu koşullar şunlardır (Gürbüz ve Şahin, 2018:319; Şencan, 2005:355):

- Değişkenlerin dağılımlarının normal seviyede ve aralarındaki ilişkilerin doğrusal olması gerekir.
- Faktör analizi yapılabilmesi için bütün faktörlerin altında en az 3 değişken yer almalıdır.
- Faktör analizi yapılabilmesi için değişkenler arasındaki korelasyon değerlerinin 0,3'ten yüksek olması, faktör analizinde güvenilir sonuçların çıkabileceğini gösterir.
- Faktör analizinde daha güvenilir ve sağlıklı veriler elde edebilmek için örneklem hacmi yeterli seviyede olmalıdır. Örneklem hacmi için literatüre bakıldığında farklı görüşler olmakla birlikte, değişken rakamının 5 veya 10 katı kadar örneklem hacminin yeterli olduğu değerlendirilmektedir.
- Barlett-Küresellik testi korelasyon matrisindeki değişkenler arasındaki ilişkilerin analiz yapılabilmesi için yeterli seviyede olup olmadığını belirlemektedir. Test sonucuna ait p değerinin 0,05'ten küçük olması gerekir.
- Analiz için yeterli örneklem hacminin uygunluğu Kaiser Meyer–Olkin Measure (KMO) ile ölçülür. KMO, 0 ile 1 arasında farklılaşan değerler almaktadır. Bu değer 0,5'ten büyük olması örneklem hacminin uygunluğu için yeterli bir ölçüttür.

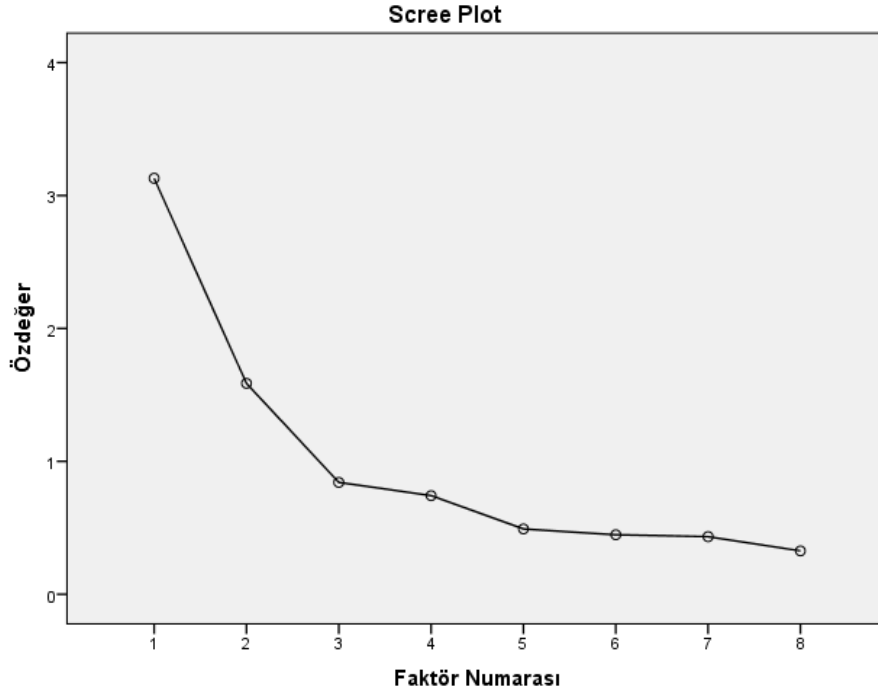
Dijital muhasebe okuryazarlığı ölçeğinin faktör yapısını çözümlmek için Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) yapılmıştır. Bu kapsamda, dijital muhasebe okuryazarlığı ölçeğine ilişkin değişkenlerin normal dağıldığı ve aralarındaki ilişkilerin doğrusal olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte, değişkenler setindeki korelasyon değerlerinin

0,3'ten yüksek olduğu grlmŖtir. Toplanan 408 adet veri, örneklem hacmi için yeterli düzeydedir. Barlett-küresellik istatistiğinde kullanılan p değerinin (0,000) 0,05'ten küçük ve KMO değerinin(0,75) ise 0,5'ten büyük olduğu tespit edilmiŖtir.

Dijital muhasebe okuryazarlığı leğine iliŖkin parametrelerin tahmin edilmesinde "Maksimum Olabilirlik Tekniği" kullanılmıŖtır. Bu tekniğe ek olarak, yorumlanabilir net faktörler oluŖturabilmek için deęiŖkenler arasındaki korelasyona istinaden "Direct Oblimin" tekniğinden yararlanılmıŖtır. Orjinalde 31 madde ve tek boyuttan oluŖan dijital muhasebe okuryazarlığı leğinin serbest muhasebeci mali mŖavirler üzerinde toplam varyansın %45,41'ini açıklayan 8 madde ve iki boyuttan oluŖmuŖtur. Bu kapsamda araŖtırmadaki 19 ifade (1, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 23, 24, 26 ve 29) dŖk faktör yük değerlerine sahip olduklarından bu ifadeler sırasıyla çıkarılarak analiz tekrarlanmıŖtır. Dijital muhasebe okuryazarlığı leğine ait AFA sonuçları Tablo 3.3'de, yamaç grafiği ise Ŗekil 3.1'de gsterilmiŖtir.

Tablo 3.3. Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Ölçeği AFA Sonuçları

İfadeler	Dijital Gelişime Uyum	Dijital Dönüşüm ve Beceri
Mesleğimle ilgili dijital ürünleri/sistemleri kullanmak hoşuma gider.	,809	
Mesleğimi ilgilendiren dijital ürünlerdeki/sistemlerdeki gelişmeleri desteklerim.	,675	
Mesleğimle ilgili dijital ürünlerdeki/sistemlerdeki gelişmelere uyum sağlayabilmek için çaba gösteririm.	,631	
Mesleğimle ilgili teknolojik gelişmeleri yakından takip ederim.	,620	
Gelecekte işverenler tarafından dijital sistemleri iyi kullanabilen ve becerilere sahip muhasebecilerin tercih edileceğini düşünüyorum.		,725
Muhasebe mesleğinin sadece kağıt, kalem gibi geleneksel yöntemlerden ibaret olmadığını ve gün geçtikçe dijital sistemlerin daha önem kazanacağını düşünüyorum.		,668
Dijitalleşme neticesinde muhasebe eğitimlerinin değişime ve dönüşüme ihtiyacı olduğunu düşünüyorum.		,654
Dijitalleşme ışığında muhasebe mesleğini; düşünce, eğitim, kültür ve teknoloji gibi alanlarda A'dan Z'ye yeniden inşa ederek geleceğe hazırlayacak yeni bir eğitim modelini desteklerim.		,562
Özdeğer	2,58	1,05
Açıklanan Varyans (%)	32,30	13,11
Toplam Açıklanan Varyans (%)	45,41	
KMO:	0,750	
Bartlett's p:	0,0005	
Ki-Kare:	942,73	
df:	28	

Şekil 3.2. Dijital Muhasebe Okuryazarlığı AFA Yamaç Grafiği

Yamaç grafiği incelendiğinde dijital muhasebe okuryazarlığı ölçeğinin iki boyuta ayrıldığı görülmektedir. Buna göre toplam varyansın %32,30'unu açıklayan ve 4 sorudan oluşan birinci faktör “dijital gelişime uyum” olarak isimlendirilmiştir. Toplam varyansın %13,11'ini açıklayan ve 4 sorudan oluşan ikinci faktör ise “dijital dönüşüm ve beceri” olarak isimlendirilmiştir.

3.9.3.2. Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Ölçeği Doğrulayıcı Faktör

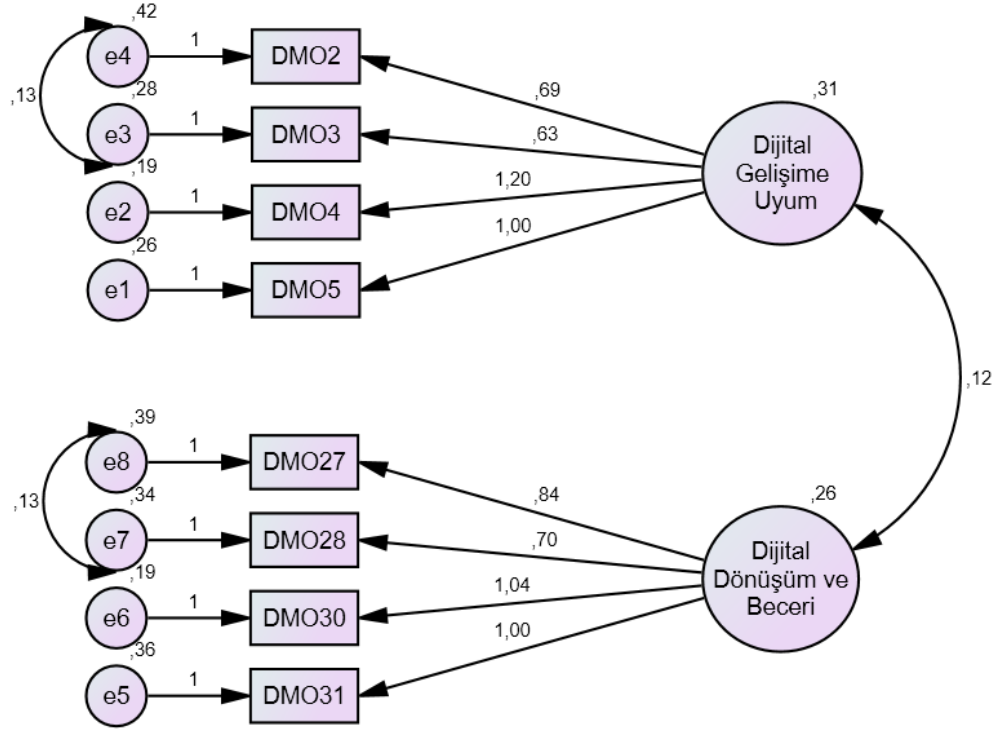
Analizi

Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA), daha önceki çalışmalarda kullanılan ölçeklerin elde edilen veriler ile doğrulanıp doğrulanmadığının test edildiği bir analizdir. DFA ayrıca bir ölçeğin kuramsal yapısını doğrulayıcı bir mantıkla ölçen analiz tekniğidir. Bu analiz kaynak ve zaman tasarrufu sağlamakla beraber çalışma sonuçlarının karşılaştırılmasını da sağlayan bir modelleme tekniğidir. Ölçeğin geçerliliğini test etmek için DFA analizi yapılmaktadır. DFA'ya ilişkin birçok uyum indeksi bulunmaktadır. Bu indekslerden en çok kullanılanları aşağıda yer almaktadır (Gürbüz ve Şahin, 2018:342-346; Şencan, 2005:408-409):

- χ^2 (Chi-square): Tavsiye edilen model ile örneklem verilerinin uyumunu test eder. χ^2 değerinin anlamsız çıkması model ile örneklemin benzer olması demektir.
- χ^2/df (Chi-square/degree of freedom): Örneklem büyüklüğünden χ^2 değeri fazla etkilendiğinden serbestlik derecesine bölümü ile daha doğru sonuçlar elde edilir. χ^2/df 5 ve daha küçük olması kabul edilebilir bir değer olduğu anlamına gelir.
- RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation): Örneklem kovaryansı ile modelin uyumluluk derecesini serbestlik derecesini de dikkate alarak test eder. RMSEA'nın 0,08 ve daha küçük olması kabul edilebilir bir değer olduğu anlamına gelir.
- CFI (Comparative Fit Index): Örneklem hacmini ve serbestlik derecesini dikkate alarak test edilen modeli temel modele göre karşılaştırılmasını yapar. CFI'nın 0,90 ve daha büyük olması modelin kabul edilebilir bir değer olduğu anlamına gelir.
- GFI (Goodness of Fit Index): Model uyumunu örneklem hacminden bağımsız şekilde test eder. GFI'nın 0,90 ve daha büyük olması modelin kabul edilebilir bir değer olduğu anlamına gelir.
- AGFI (Adjustment Goodness of Fit Index): GFI'nın serbestlik derecesine düzenlenmiş halidir. AGFI'nın 0,90 ve daha büyük olması modelin kabul edilebilir olduğu anlamına gelir.
- IFI (Incremental Fit Index): Örneklem hacmini ve modelin kompleks derecesini baz alarak modelin uyumunu test eder. IFI'nın 0,90 ve daha büyük olması modelin kabul edilebilir olduğu anlamına gelir.

8 madde ve iki boyuttan oluşan dijital muhasebe okuryazarlığı ölçeğinin geçerliliğini test etmek için DFA yapılmıştır. DFA neticesinde elde edilen model uyum indeksleri incelenmiş ve bu değerlerin daha iyi uyum sağlaması için hataları benzerlik gösteren 2-3 ve 27-28'inci ifadeler arasında kovaryans oluşturulmuştur. Kovaryans neticesinde elde edilen yeni uyum indeksleri, limit içerisinde yer almıştır. Kovaryans oluşturulan hata terimleri incelendiğinde; bu ifadelerin anlam olarak farklı olduğu ve bu nedenle aynı boyutu ölçümlediklerinden dolayı hataları benzerlik göstermiştir. Dijital muhasebe

okuryazarlığı ölçeğine ait DFA grafiği Şekil 3.3’de, veri uyum indeksleri ise Tablo 3.4’te gösterilmiştir.

Şekil 3.3. Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Ölçeği DFA Grafiği

Tablo 3.4. Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Ölçeği Model Uyum İndeks Değerleri

İndeksler	Değerler
χ^2/df	2,14
CFI	0,98
GFI	0,98
AGFI	0,96
IFI	0,98
RMSEA	0,05

Tablo 3.4 incelendiğinde, χ^2/df 'nin 5'ten küçük; CFI, GFI, AGFI ve IFI'nın 0,90'dan büyük ve RMSEA'nın 0,08'den küçük olduğu görülmektedir.

3.9.4. Yakınsak Geçerlilik

Yakınsak geçerliliğin sağlanması için, ölçeğe ait bütün CR değerlerinin AVE değerlerinden büyük ve AVE değerinin de 0,5'ten büyük olması istenmektedir (Yaşlıoğlu, 2017: 82). Dijital muhasebe okuryazarlığı ölçeğinin yakınsak geçerliliğini test etmek için AVE ve CR değerleri hesaplanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 3.5'de gösterilmiştir.

Tablo 3.5. Yakınsak Geçerlilik Sonuçları

Değişken	AVE	CR
Dijital Gelişime Uyum	0,54	0,762
Dijital Dönüşüm ve Beceri	0,59	0,723

Tablo 3.5 incelendiğinde, tüm değişkenlere ait CR değerlerinin AVE değerlerinden büyük ve AVE değerlerinin 0,5'ten büyük olduğu görülmektedir. Bu sonuç, dijital muhasebe okuryazarlığı ölçeğinin geçerliliğinin sağlandığını göstermektedir.

3.9.5. Güvenirlilik Analizi

Güvenirliliğin belirlenmesinde farklı yöntemler mevcuttur. Bu araştırmada, dijital muhasebe okuryazarlığı ölçeğinin güvenirliliğini test etmek için iç tutarlılık yöntemi kullanılmıştır.

İç tutarlılık, test veya ölçekteki her bir maddenin birbirleriyle bağlantılı olarak aynı yapıyı ölçmesidir (Şencan, 2005:24). İç tutarlılığı tespit etmek için en sık kullanılan yöntemlerin başında Cronbach alfa tekniği gelmektedir. Cronbach alfa, ilgili ölçeğin kapsadığı maddelerin birbirleriyle ne derecede tutarlı olduğunu ve ilgili kavramı ne

derecede temsil ettiği hakkında bilgi veren bir güvenilirlik indeks değeridir. Sürekli değişken değerlere ait maddelerde Cronbach alfa değeri kullanılır. Bunun nedeni ise alfa değerinin hesaplanması korelasyona dayalıdır. Alfa değerinin eşik değeri ile ilgili bilim insanlarının farklı görüşleri mevcuttur. Temel araştırmalarda en az 0,80 ve uygulama araştırmalarında en az 0,90 olması gerektiğini ancak ölçek geliştirme çalışmalarında 0,60 eşik değeri kabul edilmektedir (Gürbüz ve Şahin, 2018:157-158).

Araştırmada dijital muhasebe okuryazarlığı ölçeğinin güvenilirliğini test etmek için Cronbach alfa katsayısı incelenmiştir. Analiz sonucu Tablo 3.6'da gösterilmiştir.

Tablo 3.6. Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Ölçeğine Ait Cronbach Alfa Katsayısı

Değişken	Madde Sayısı	α
Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Ölçeği	8	0,775
Dijital Gelişime Uyum	4	0,780
Dijital Dönüşüm ve Beceri	4	0,745

Tablo 3.6 incelendiğinde dijital muhasebe okuryazarlığı ölçeği 0,775, dijital gelişime uyum boyutu 0,780 ve dijital dönüşüm ve beceri boyutu 0,745 α katsayısı değeri ile yüksek güvenilirlik düzeyindedir. Buna göre dijital muhasebe okuryazarlığı ölçeğinin hipotez testlerinde kullanılmasına karar verilmiştir.

3.9.6. Normallik Analizleri

Verilerin normal veya normal dağılıma yakın bir dağılım gösterip göstermediği değişik yöntemlerle tespit edilmektedir. Bunlar arasında en fazla kullanılan yöntemlerin başında çarpıklık ve basıklık değerleri gelmektedir. Normal veya normale yakın dağılımlarda verilerin çarpıklık ve basıklık değerleri -1 ile +1 arasında yer alır (Gürbüz ve Şahin, 2018:214).

Araştırmada elde edilen verilerin dağılımının normallliğini tespit etmek için dijital muhasebe okuryazarlığı ölçeği için çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiştir. Araştırmada kullanılan ölçek ve alt boyutlarına ait çarpıklık ve basıklık değerleri Tablo 3.7'de gösterilmiştir.

Tablo 3.7. Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Ölçeği ve Alt Boyutlarına Ait Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

Ölçek	Çarpıklık	Basıklık
Dijital Muhasebe Okuryazarlığı	-,349	,010
Dijital Gelişime Uyum	-,234	-,199
Dijital Dönüşüm ve Beceri	-,582	,403

Tablo 3.7 incelendiğinde, dijital muhasebe okuryazarlığı ölçeği ve alt boyutlarına ait çarpıklık ve basıklık değerlerinin normal dağılım aralığına sahip olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre hipotez testleri için parametrik analiz yöntemleri kullanılacaktır.

3.9.7. Ölçeklere Ait Tanımlayıcı Bulgular

Dijital muhasebe okuryazarlığı ölçeği ve alt boyutlarına ait ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 3.8’de gösterilmiştir.

Tablo 3.8. Ölçek ve Alt Boyutlara Ait Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Ölçek	Ortalama	Standart Sapma
Dijital Muhasebe Okuryazarlığı	4,32	0,46
Dijital Gelişime Uyum	4,26	0,57
Dijital Dönüşüm ve Beceri	4,37	0,55

Tablo 3.8 incelendiğinde, dijital muhasebe okuryazarlığı ölçeğinin bütünsel olarak ortalama değeri 4,32 ve standart sapma değeri 0,46’dır. Dijital gelişime uyum boyutuna ait ortalama değeri 4,26 ve standart sapma değeri 0,57’dir. Dijital dönüşüm ve beceri boyutuna ait ortalama değeri 4,37 ve standart sapma değeri 0,55’dir. Bu değer, Türkiye’de faaliyet gösteren ve odalara kayıtlı serbest muhasebeci mali müşavirlerin dijital muhasebe okuryazarlığına ilişkin algılarının olumlu olduğu görülmektedir.

3.9.8. Farklılık Analizleri

3.9.8.1. Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Ölçeğinin Cinsiyet Değişkeni Açısından Karşılaştırılması

Dijital muhasebe okuryazarlığı ölçeği ve alt boyutlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi için bağımsız örneklem t testi uygulanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 3.9’da gösterilmiştir.

Tablo 3.9. Dijital Muhasebe Okuryazarlığının Cinsiyet Değişkeni Açısından Karşılaştırılmasına Yönelik T-Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	Ort.	S.S.	t	p
Dijital Muhasebe Okuryazarlığı	Kadın	170	4,26	0,44	-2,245	0,025
	Erkek	238	4,36	0,46		
Dijital Gelişime Uyum	Kadın	170	4,19	0,56	-2,090	0,037
	Erkek	238	4,31	0,57		
Dijital Dönüşüm ve Beceri	Kadın	170	4,32	0,57	-1,550	0,122
	Erkek	238	4,41	0,53		

Tablo 3.9’da incelendiğinde, dijital muhasebe okuryazarlığının cinsiyet değişkeni açısından anlamlı bir şekilde farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($t=-2,245$, $p=0,025<0,05$). Buna göre erkeklerin (4,36) dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri kadınlara (4,26) oranla daha yüksektir. Buna göre “ $H_{1.1}$: Dijital muhasebe okuryazarlığı cinsiyet değişkenine göre farklılaşmaktadır” hipotezi **desteklenmiştir**.

Dijital muhasebe okuryazarlığı ölçeğine ait alt boyutlar incelendiğinde; yalnızca dijital gelişime uyum boyutunun cinsiyet değişkeni açısından anlamlı bir şekilde farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($t=-2,090$, $p=0,037<0,05$). Buna göre erkeklerin (4,31) dijital gelişime uyum düzeyleri kadınlara (4,19) oranla daha yüksektir.

3.9.8.2. Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Ölçeğinin Yaş Değişkeni Açısından Karşılaştırılması

Dijital muhasebe okuryazarlığı ölçeği ve alt boyutlarının yaş değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi için tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 3.10'da gösterilmiştir.

Tablo 3.10. Dijital Muhasebe Okuryazarlığının Yaş Değişkeni Açısından Karşılaştırılmasına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Yaş	N	Levene İstatistiği	Sig.	Ort.	SS	F	p	Anlamlı Fark
Dijital Muhasebe Okuryazarlığı	18-25	6			4,10	0,82			
	26-35	93			4,46	0,39			2-3
	36-45	177	3,711	0,012	4,27	0,48	4,488	0,004	
	46 ve üzeri	132			4,28	0,43			2-4
	Toplam	408			4,32	0,46			
Dijital Gelişime Uyum	18-25	6			4,29	0,83			
	26-35	93			4,43	0,50			2-3
	36-45	177	1,139	0,333	4,22	0,57	3,806	0,01	
	46 ve üzeri	132			4,19	0,58			2-4
	Toplam	408			4,26	0,57			
Dijital Dönüşüm ve Beceri	18-25	6			3,92	0,83			
	26-35	93			4,49	0,47			
	36-45	177	3,375	0,018	4,33	0,61	3,339	0,019	2-3
	46 ve üzeri	132			4,37	0,48			
	Toplam	408			4,37	0,55			

1=18-25, 2=26-35 3=36-45, 4=46 ve üzeri
Sig.<0,05 ise varyanslar homojen değil, Sig.>0,05 ise varyanslar homojen

Tablo 3.10'da incelendiğinde, dijital muhasebe okuryazarlığının yaş değişkeni açısından anlamlı bir şekilde farklılık gösterdiği tespit edilmiştir (F=4,488, p=0,004<0,05). Varyanslar homojenlik göstermediğinden gruplar arasındaki farklılıkları tespit etmek için Games-Howell istatistikleri incelenmiştir. Bunun neticesinde, 2-3 ve 2-4 grupları arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Buna göre serbest muhasebeci mali

müşavirlerin yaşları küçüldükçe dijital muhasebe okuryazarlıkları artmaktadır. Buna göre “H_{1.2}: Dijital muhasebe okuryazarlığı yaş değişkenine göre farklılaşmaktadır” hipotezi **desteklenmiştir**.

Dijital gelişime uyum boyutunun yaş değişkeni açısından anlamlı bir şekilde farklılık gösterdiği tespit edilmiştir (F=3,806, p=0,01<0,05). Varyanslar homojenlik gösterdiğinden gruplar arasındaki farklılıkları tespit etmek için Sidak istatistikleri incelenmiştir. Bunun neticesinde, 2-3 ve 2-4 grupları arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Buna göre serbest muhasebeci mali müşavirlerin yaşları küçüldükçe dijital gelişime uyumları artmaktadır.

Dijital dönüşüm ve beceri boyutunun yaş değişkeni açısından anlamlı bir şekilde farklılık gösterdiği tespit edilmiştir (F=3,339, p=0,019<0,05). Varyanslar homojenlik göstermediğinden gruplar arasındaki farklılıkları tespit etmek için Games-Howell istatistikleri incelenmiştir. Bunun neticesinde, 2-3 grupları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Buna göre genç yaş grubundaki serbest muhasebeci mali müşavirlerin dijital dönüşüm ve becerileri orta yaş grubuna oranla daha yüksektir.

3.9.8.3. Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Ölçeğinin Medeni Durum Değişkeni Açısından Karşılaştırılması

Dijital muhasebe okuryazarlığı ölçeği ve alt boyutlarının medeni durum değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığının belirlenmesi için bağımsız örneklem t testi uygulanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 3.11’de gösterilmiştir.

Tablo 3.11. Dijital Muhasebe Okuryazarlığının Medeni Durum Değişkeni Açısından Karşılaştırılmasına Yönelik T-Testi Sonuçları

	Medeni Durum	N	Ort.	S.S.	T	p
Dijital Muhasebe Okuryazarlığı	Bekar	96	4,23	0,47	-2,099	0,036
	Evli	312	4,34	0,45		
Dijital Gelişime Uyum	Bekar	96	4,12	0,61	-2,728	0,007
	Evli	312	4,30	0,55		
Dijital Dönüşüm ve Beceri	Bekar	96	4,34	0,59	-0,655	0,513
	Evli	312	4,38	0,54		

Tablo 3.11’de incelendiğinde, dijital muhasebe okuryazarlığının medeni durum değişkeni açısından anlamlı bir şekilde farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($t=-2,099$, $p=0,036<0,05$). Buna göre evlilerin (4,34) dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri bekarlara (4,23) oranla daha yüksektir. Buna göre “ $H_{1.3}$: Dijital muhasebe okuryazarlığı medeni durum değişkenine göre farklılaşmaktadır” hipotezi **desteklenmiştir**.

Dijital muhasebe okuryazarlığı ölçeğine ait alt boyutlar incelendiğinde; yalnızca dijital gelişime uyum boyutunun medeni durum değişkeni açısından anlamlı bir şekilde farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($t=-2,728$, $p=0,007<0,05$). Buna göre evlilerin (4,30) dijital gelişime uyum düzeyleri bekarlara (4,12) oranla daha yüksektir.

3.9.8.4. Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Ölçeğinin Öğrenim Durumu Değişkeni Açısından Karşılaştırılması

Dijital muhasebe okuryazarlığı ölçeği ve alt boyutlarının öğrenim durumu değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığının belirlenmesi tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 3.12’de gösterilmiştir.

Tablo 3.12. Dijital Muhasebe Okuryazarlığının Öğrenim Durumu Açısından Karşılaştırılmasına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Öğrenim Durumu	N	Levene İstatistiği	Sig.	Ort.	SS	F	P	Anlamlı Fark
Dijital Muhasebe Okuryazarlığı	Lise	13			4,42	0,45			
	Ön Lisans	8			4,08	0,30			
	Lisans	291	1,283	0,280	4,28	0,47	2,938	0,033	3-4
	Lisansüstü	96			4,41	0,42			
	Toplam	408			4,31	0,46			
Dijital Gelişime Uyum	Lise	13			4,40	0,54			
	Ön Lisans	8			3,88	0,44			1-2
	Lisans	291	0,472	0,702	4,23	0,56	2,918	0,034	2-4
	Lisansüstü	96			4,37	0,59			3-4
	Toplam	408			4,26	0,57			
Dijital Dönüşüm ve Beceri	Lise	13			4,44	0,52			
	Ön Lisans	8			4,28	0,56			
	Lisans	291	0,431	0,731	4,34	0,57	1,318	0,268	-
	Lisansüstü	96			4,46	0,47			
	Toplam	408			4,37	0,55			

1=Lise, 2=Ön Lisans, 3=Lisans, 4=Lisansüstü
Sig.<0,05 ise varyanslar homojen değil, Sig.>0,05 ise varyanslar homojen

Tablo 3.12’de incelendiğinde, dijital muhasebe okuryazarlığının öğrenim durumu değişkeni açısından anlamlı bir şekilde farklılık gösterdiği tespit edilmiştir (F=2,938, p=0,033<0,05). Varyanslar homojenlik gösterdiğinden gruplar arasındaki farklılıkları tespit etmek için LSD istatistikleri incelenmiştir. Bunun neticesinde, 3-4 grubu arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Buna göre lisansüstü öğrenim düzeyine sahip serbest muhasebeci mali müşavirlerin dijital muhasebe okuryazarlıkları lisansa göre daha yüksektir. Buna göre “H_{1.4}: Dijital muhasebe okuryazarlığı öğrenim durum değişkenine göre farklılaşmaktadır” hipotezi **desteklenmiştir**.

Dijital gelişime uyum boyutunun öğrenim durumu değişkeni açısından anlamlı bir şekilde farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($F=2,918$, $p=0,034<0,05$). Varyanslar homojenlik gösterdiğinden gruplar arasındaki farklılıkları tespit etmek için LSD istatistikleri incelenmiştir. Bunun neticesinde, 1-2, 2-4 ve 3-4 grupları arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Buna göre lisansüstü öğrenim düzeyine sahip serbest muhasebeci mali müşavirlerin dijital muhasebe okuryazarlıkları lisans ve ön lisansa göre daha yüksektir. Bununla birlikte, lise öğrenim düzeyine sahip serbest muhasebeci mali müşavirlerin dijital muhasebe okuryazarlıkları ön lisansa göre daha yüksektir.

Dijital dönüşüm ve beceri boyutunun öğrenim durumu değişkeni açısından anlamlı bir şekilde farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($F=1,318$, $p=0,268>0,05$).

3.9.8.5. Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Ölçeğinin Mesleki Tecrübe Değişkeni Açısından Karşılaştırılması

Dijital muhasebe okuryazarlığı ölçeği ve alt boyutlarının mesleki tecrübe değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 3.13’de gösterilmiştir.

Tablo 3.13. Dijital Muhasebe Okuryazarlığının Mesleki Tecrübe Açısından Karşılaştırılmasına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Mesleki Tecrübe	N	Levene İstatistiği	Sig.	Ort.	SS	F	p	Anlamlı Fark
Dijital Muhasebe Okuryazarlığı	1-5 Yıl	32			4,36	0,47			
	6-10 Yıl	75			4,37	0,45			
	11-15 Yıl	67	0,158	0,959	4,35	0,45	0,942	0,440	-
	16-20 Yıl	85			4,31	0,47			
	20 Yıldan Fazla	149			4,27	0,45			
	Toplam	408			4,32	0,46			
Dijital Gelişime Uyum	1-5 Yıl	32			4,24	0,62			
	6-10 Yıl	75			4,33	0,50			
	11-15 Yıl	67			4,36	0,53			
	16-20 Yıl	85	0,602	0,661	4,25	0,63	1,386	0,238	-
	20 Yıldan Fazla	149			4,19	0,57			
	Toplam	408			4,26	0,57			
Dijital Dönüşüm ve Beceri	1-5 Yıl	32			4,48	0,57			
	6-10 Yıl	75			4,42	0,61			
	11-15 Yıl	67			4,35	0,50			
	16-20 Yıl	85	0,477	0,753	4,36	0,56	0,540	0,706	-
	20 Yıldan Fazla	149			4,34	0,53			
	Toplam	408			4,37	0,55			

1=1-5 Yıl, 2=6-10 Yıl, 3=11-15 Yıl, 4=16-20 Yıl 5=20 Yıldan Fazla
Sig.<0,05 ise varyanslar homojen değil, Sig.>0,05 ise varyanslar homojen

Tablo 3.13’de incelendiğinde, dijital muhasebe okuryazarlığının mesleki tecrübe değişkeni açısından anlamlı bir şekilde farklılık göstermediği tespit edilmiştir (F=0,942, p=0,440>0,05). Buna göre “H_{1.5}: Dijital muhasebe okuryazarlığı mesleki tecrübe değişkenine göre farklılaşmaktadır” hipotezi **desteklenmemiştir**.

Dijital gelişime uyum boyutunun mesleki tecrübe değişkeni açısından anlamlı bir şekilde farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($F=1,386$, $p=0,238>0,05$).

Dijital dönüşüm ve beceri boyutunun mesleki tecrübe değişkeni açısından anlamlı bir şekilde farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($F=0,540$, $p=0,706>0,05$).

Tablo 3.14. Araştırma Hipotezleri Özeti

Hipotez	Sonuç
H_{1.1}: Dijital muhasebe okuryazarlığı cinsiyet değişkenine göre farklılaşmaktadır.	Desteklenmiştir
H_{1.2}: Dijital muhasebe okuryazarlığı yaş değişkenine göre farklılaşmaktadır.	Desteklenmiştir
H_{1.3}: Dijital muhasebe okuryazarlığı medeni durum değişkenine göre farklılaşmaktadır.	Desteklenmiştir
H_{1.4}: Dijital muhasebe okuryazarlığı öğrenim durumu değişkenine göre farklılaşmaktadır.	Desteklenmiştir
H_{1.5}: Dijital muhasebe okuryazarlığı mesleki tecrübe değişkenine göre farklılaşmaktadır.	Desteklenmemiştir

BÖLÜM 4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın amacı, serbest muhasebeci mali müşavirlerin dijital muhasebe okuryazarlık düzeylerinin demografik değişkenler açısından farklılaşp farklılaşmadığını tespit etmektir. Bu amaç kapsamında şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Serbest muhasebeci mali müşavirlerin dijital muhasebe okuryazarlık düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.
- Serbest muhasebeci mali müşavirlerin dijital muhasebe okuryazarlık düzeylerinin yaş değişkenine göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.
- Serbest muhasebeci mali müşavirlerin dijital muhasebe okuryazarlık düzeylerinin medeni durum değişkenine göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.
- Serbest muhasebeci mali müşavirlerin dijital muhasebe okuryazarlık düzeylerinin öğrenim durumu değişkenine göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.
- Serbest muhasebeci mali müşavirlerin dijital muhasebe okuryazarlık düzeylerinin mesleki tecrübe değişkenine göre **farklılık göstermediği** tespit edilmiştir.

Bu araştırma İstanbul Odasına kayıtlı serbest muhasebeci mali müşavirlerin yer aldığı 408 kişilik örneklem grubunda gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında seçilen örneklem grubuna ait demografik dağılımların tespiti için frekans analizleri uygulanmıştır. Buna göre araştırmaya katılan serbest muhasebeci mali müşavirlerin %58,3'ünün erkek, %43,4'ünün 36-45 yaş aralığında ve %76,5'nin evli olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların %71,3'ünün lisans ve %23,5'inin lisansüstü eğitimi aldığı tespit edilmiştir. Katılımcıların %36,5'inin 20 yıldan fazla mesleki tecrübeye sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlar serbest muhasebeci mali müşavirlerin çoğunlukla orta yaş grubunda, eğitim durumlarının iyi seviyede ve mesleki tecrübelerinin fazla olduğu görülmektedir.

Beş hipotezin test edildiği bu çalışmada ilk olarak, ölçekle ilgili faktör analizleri yapılmıştır. Bu kapsamda ilk olarak, dijital muhasebe okuryazarlığı ölçeğinin faktör yapısını çözümlmek için açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda 31

madde ve tek boyuttan oluşan dijital muhasebe okuryazarlığı ölçeğinin serbest muhasebeci mali müşavirler üzerinde toplam varyansın %45,41'ini açıklayan 8 madde ve iki boyuttan oluştuğu tespit edilmiştir.

8 madde ve iki boyuttan oluşan dijital muhasebe okuryazarlığı ölçeğinin geçerliliğini test etmek için doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Analiz neticesinde elde edilen model uyum indeksleri incelenmiş ve bu değerlerin daha iyi uyum sağlaması için hataları benzerlik gösteren 2-3 ve 27-28'inci ifadeler arasında kovaryans oluşturulmuştur. Kovaryans neticesinde elde edilen yeni uyum indeksleri, limit içerisinde yer almıştır.

Ölçeğin yakınsak geçerliliğini test etmek için AVE ve CR değerleri hesaplanmıştır.. Tüm değişkenlere ait CR değerlerinin AVE değerlerinden büyük ve AVE değerlerinin 0,5'ten büyük olduğu görülmektedir. Bu sonuç, dijital muhasebe okuryazarlığı ölçeğinin geçerliliğinin sağlandığını göstermektedir.

Ölçeğin güvenilirliğini test etmek için iç tutarlılık yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada ölçeğin güvenilirliğini test etmek için Cronbach alfa katsayısı incelenmiştir. Dijital muhasebe okuryazarlığı ölçeği 0,775, dijital gelişime uyum boyutu 0,780 ve dijital dönüşüm ve beceri boyutu 0,745 α katsayısı değeri ile yüksek güvenilirlik düzeyinde olduğu tespit edilmiştir.

Serbest muhasebeci mali müşavirlerin dijital muhasebe okuryazarlık düzeylerini tespit etmek amacıyla tanımlayıcı analizler yapılmıştır. Analizler neticesinde dijital muhasebe okuryazarlığı ölçeğinin bütünsel olarak ortalama değeri 4,32 ve standart sapma değerinin ise 0,46 olduğu tespit edilmiştir. Dijital gelişime uyum boyutuna ait ortalama değerinin 4,26 ve standart sapma değerinin ise 0,57 olduğu tespit edilmiştir. Dijital dönüşüm ve beceri boyutuna ait ortalama değerinin 4,37 ve standart sapma değerinin ise 0,55 olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç serbest muhasebeci mali müşavirlerin dijital muhasebe okuryazarlık düzeylerinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Dijital muhasebe okuryazarlığı ölçeği ve alt boyutlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığının belirlenmesi için bağımsız örneklem t testi uygulanmıştır. Test sonucunda dijital muhasebe okuryazarlığının cinsiyet değişkeni açısından anlamlı bir şekilde farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Buna göre erkeklerin (4,36) dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri kadınlara (4,26) oranla daha yüksek olduğu tespit

edilmiştir. Böylece $H_{1.1}$ hipotezi desteklenmiştir. Erkeklerin muhasebe mesleğine daha fazla ilgi duymaları bu sonuçta etkili olduğu söylenebilir. Dijital muhasebe okuryazarlığı ölçeğine ait alt boyutlar incelendiğinde; yalnızca dijital gelişime uyum boyutunun cinsiyet değişkeni açısından anlamlı bir şekilde farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Buna göre erkeklerin (4,31) dijital gelişime uyum düzeyleri kadınlara (4,19) oranla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Erkeklerin teknolojik gelişmeleri yakından takip etmeleri bu sonuçta etkili olduğu söylenebilir.

Dijital muhasebe okuryazarlığı ölçeği ve alt boyutlarının yaş değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığının belirlenmesi için tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Dijital muhasebe okuryazarlığının yaş değişkeni açısından anlamlı bir şekilde farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Buna göre serbest muhasebeci mali müşavirlerin yaşları küçüldükçe dijital muhasebe okuryazarlıkları artmaktadır. Böylece $H_{1.2}$ hipotezi desteklenmiştir. Genç yaştaki bireylerin dijitalleşmeye daha fazla ilgi duyması bu sonuçta etkili olduğu söylenebilir. Dijital gelişime uyum ve dijital dönüşüm ve beceri boyutunun yaş değişkeni açısından anlamlı bir şekilde farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Buna göre genç yaş grubundaki serbest muhasebeci mali müşavirlerin dijital gelişime uyumları ve dijital dönüşüm ve becerileri orta yaş grubuna oranla daha yüksektir. Gençlerin dijital gelişim, dönüşüm ve becerilere uyma noktasında daha istekli olmaları bu sonuçta etkili olduğu söylenebilir.

Dijital muhasebe okuryazarlığı ölçeği ve alt boyutlarının medeni durum değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığının belirlenmesi için bağımsız örneklem t testi uygulanmıştır. Dijital muhasebe okuryazarlığının medeni durum değişkeni açısından anlamlı bir şekilde farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Buna göre evlilerin (4,34) dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri bekarlara (4,23) oranla daha yüksektir. Böylece $H_{1.3}$ hipotezi desteklenmiştir. Evlilerin dijital uygulamaları daha kontrollü olarak kullanmaları bu sonuçta etkili olduğu söylenebilir. Dijital muhasebe okuryazarlığı ölçeğine ait alt boyutlar incelendiğinde; yalnızca dijital gelişime uyum boyutunun medeni durum değişkeni açısından anlamlı bir şekilde farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Buna göre evlilerin (4,30) dijital gelişime uyum düzeyleri bekarlara (4,12) oranla daha yüksektir. Evliler gündelik hayatlarını kolaylaştırdığı ve zamandan tasarruf sağladığı için dijital uygulamalardaki değişimleri yakından takip etmeleri bu sonuçta etkili olduğu söylenebilir.

Dijital muhasebe okuryazarlığı ölçeği ve alt boyutlarının öğrenim durumu değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığının belirlenmesi tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Dijital muhasebe okuryazarlığının öğrenim durumu değişkeni açısından anlamlı bir şekilde farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Buna göre lisansüstü öğrenim düzeyine sahip serbest muhasebeci mali müşavirlerin dijital muhasebe okuryazarlıkları lisansa göre daha yüksektir. Böylece $H_{1.4}$ hipotezi desteklenmiştir. Lisansüstünde alınan eğitimlerin ve öğrenilen programların bu sonuçta etkili olduğu söylenebilir. Dijital gelişime uyum boyutunun öğrenim durumu değişkeni açısından anlamlı bir şekilde farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Lisansüstünde öğrenciyken yaptıkları çalışmalarda dijital uygulamaları kullanmaları bu sonuçta etkili olduğu söylenebilir. Buna göre lisansüstü öğrenim düzeyine sahip serbest muhasebeci mali müşavirlerin dijital muhasebe okuryazarlıkları lisans ve ön lisansa göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte, lise öğrenim düzeyine sahip serbest muhasebeci mali müşavirlerin dijital muhasebe okuryazarlıkları ön lisansa göre daha yüksektir. Dijital dönüşüm ve beceri boyutunun öğrenim durumu değişkeni açısından anlamlı bir şekilde farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Dijital muhasebe okuryazarlığı ölçeği ve alt boyutlarının mesleki tecrübe değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığının belirlenmesi tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Dijital muhasebe okuryazarlığının mesleki tecrübe değişkeni açısından anlamlı bir şekilde farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Buna göre $H_{1.5}$ hipotezi desteklenmemiştir. Dijital gelişime uyum boyutunun mesleki tecrübe değişkeni açısından anlamlı bir şekilde farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Dijital dönüşüm ve beceri boyutunun mesleki tecrübe değişkeni açısından anlamlı bir şekilde farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Tekbaş vd, (2018: 236) yapmış oldukları bir çalışmada mali müşavirlerin dijital muhasebe okuryazarlık düzeylerinin yüksek olduğunu tespit etmiştir.

KAYNAKLAR

Kitaplar

Gürbüz, S., Şahin, F., (2018), *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri Felsefe-Yöntem-Analiz*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, Türkiye,

Kumkale, R., (2013), *Bütün Yönleriyle E – Fatura, Ve E – Defter*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, Türkiye,

Kumkale, R., (2017), *Hukuki Ve Mali Yönleriyle Fatura*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, Türkiye,

Şencan, H., (2005), *Sosyal ve Davranışsal Ölçümlerde Güvenirlilik ve Geçerlilik*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, Türkiye,

Tezler

Ağaç, S., (2020), *Dijital Okuryazarlığın Finansal Okuryazarlık Üzerine Etkisi :Bati Akdeniz Örneği*, Süleyman Demirel Univ., Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Isparta, Türkiye,

Dayanıklı, F., (2019), *Hemşirelik Öğrencilerinde Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışları İle Sağlık Okuryazarlığı Ve Dijital Okuryazarlık Arasındaki İlişki*, Yüksek Lisans Tezi, Düzce Üniv. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Düzce, Türkiye,

Tepe, U., (2019), *Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazarlığa İlişkin Görüşleri*, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniv. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ, Türkiye,

Yeşildal, M., (2018), *Yetişkin Bireylerde Dijital Okuryazarlık Ve Sağlık Okuryazarlığı Arasındaki İlişki: Konya Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniv. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya, Türkiye,

Makaleler

Acar, V., Öksüz, Ö., (2013), *Finansal Bilgilerin Elektronik Ortamda Paylaşımı Ve E-Defter Uygulamaları*, Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, Sayı:8, 62-89.

Akbulut, K., (2019), *İnternette Hediye Amaçlı Alınan Ürünün Gönderiminin E-Arşiv Fatura Yerine Sevk İrsaliyesi İle Belgelendirilmesi*, Mali Çözüm Dergisi, Sayı:154, 237-243

Allahverdi, M., Karaer, M., (2019), *E-Dönüşümün Muhasebe Mesleği Yeterlilikleri Üzerindeki Etkileri Ve Türkiye’de Lisans Düzeyi Muhasebe Eğitiminin Mesleki Yeterlilikler Açısından Analizi*, Muhasebe Bilim Dünya Dergisi, Sayı: 21, 246-273.

Arı, G., Soylu, S., (2020), *Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Görsel Okuma Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, Sayı:9, 718-735.

Arslan, Ç., M., Karkacier, A., (2019), *Dijital Dönüşüm Sürecinde Yönetim Muhasebesinin Geleceğini Etkileyen Faktörlere Kavramsal Bir Bakış*, Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi , Sayı:6, 430-442 .

Arslan, M., Demirkan, S., (2019). *Endüstri 4.0 Ve Muhasebe Sistemine Etkisi Üzerine Kuramsal Bir İnceleme*, Enderun Dergisi, Sayı: 3, 40-56.

Aşıcı, M., (2009), *Kişisel ve Sosyal Bir Değer Olarak Okuryazarlık*, Değerler Eğitimi Dergisi, Sayı:7, 9-26.

Ay, M., H., (2006), *Türkiye’de Kayıt Dışı Ekonomiyi Önlemede Bilgi Ekonomisinin Etkinliği ve Gelir İdaresinin Rolü*, Selçuk Üniversitesi Karaman İ.İ.B.F. Dergisi, Sayı:11, 57-82.

Aytaş, G., Kaplan, K., (2017), *Medya Okuryazarlığı Bağlamında Yeni Okuryazarlıklar*, Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:2, 291-310.

Bakmaz, Z., (2017), *Son Düzenlemeler Işığında Tüm Yönleriyle E-Beyanname Uygulaması*, Mali Çözüm Dergisi, Sayı:83, 83-84.

Deniz, F., Tanç., G., Ş., (2020), *Muhasebe Meslek Mensuplarının Muhasebe Uygulamalarındaki E-Dönüşüm Sürecine İlişkin Görüş Ve Beklentileri:Hatay İli Örneği*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, Sayı:2, 622-636.

- Direkçi, B., Akbulut, S., Şimşek, B., (2019), *Türkçe Dersi Öğretim Programı (2018) Ve Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarının Dijital Okuryazarlık Becerileri Bağlamında İncelenmesi*, Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi, Sayı:16, 797-813
- Doğan, U., (2012), *100 Soruda E-Defter*, Vergi Sorunları Dergisi, Sayı: 28, 1-73.
- Duran, E., Özen, E., N., (2018), *Türkçe Derslerinde Dijital Okuryazarlık*, Türkiye Eğitim Dergisi, Sayı:2, 31-46.
- Dursun, G., D., Ektik, D., Tutcu, B., (2019), *Mesleğin Dijitalleşmesi: Muhasebe 4.0*, 256, 263-271.
- Erturan., E., İ., Ergin, E., (2018), *Muhasebe Mesleğinde Dijitalleşme:Endüstri 4.0 Etkisi*, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Sayı:72, 153-165.
- Erturgut, M., (2003), *Elektronik İmza Kanunu Bakımından E - Belge ve E - İmza*, Bankacılar Dergisi, Sayı:44, 66-79
- Eshet-Alkalai, Y., (2004), *Digital literacy: a conceptual framework for survival in the digital era*, Journal of Multimedia and Hypermedia, 13(1), 93-106.
- Eshet-Alkalai Y., E., Amichai-Hamburger, Y., (2004), *Experiments in Digital Literacy*, CyberPsychology and Behavior, 7(4), 421-429.
- Ersöz, B., Özmen, M., (2020), *Dijitalleşme ve Bilişim Teknolojilerinin Çalışanlar Üzerindeki Etkileri*, AJIT-e: Bilişim Teknolojileri Online Dergisi, Sayı:42, 170-179.
- Gacar, A., (2019), *Yapay Zekâ ve Yapay Zekânın Muhasebe Mesleğine Olan Etkileri: Türkiye'ye Yönelik Fırsat ve Tehditler*, Balkan Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:8, 389-394.
- Gökçe, G., Özdemir, M., (2016), *Türkiye'de Muhasebe Uygulamalarından E-Defter Ve E-Fatura Uygulaması*, Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi, Sayı: 46, 137-154.
- Gönen, S., Solak, B., (2017), *Maliye Bakanlığı E-Dönüşüm Sürecinin Muhasebe Meslek Mensupları Açısından Değerlendirilmesine İlişkin Bir Alan Araştırması*, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı:76, 63-80
- Gül, G., (2007), *Okuryazarlık Sürecinde Aile Katılımının Rolü*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, Sayı:8, 17-32.

- Kara, M., Yılmaz, A., B., (2017), *Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirlerde E-Belge Kullanımı ve Uygulamaları*, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 35, 1-15.
- Karakuş, E., Yüksel, Ş., (2020), *21.Yüzyılda Bilgi Teknolojilerinde Yaşanan Gelişmeler Ve Muhasebe İlişkisi*, Selçuk Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı:3, 97-210,
- Kardeş, S., (2020), *Erken Çocukluk Döneminde Dijital Okuryazarlık*, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:2, 827-839.
- Kayan, A., (2019), *Dijital Çağda Kent Yönetimi İçin Ortaya Çıkan Fırsatlar*, Sayıştay Dergisi, Sayı:114, 53-73
- Kefe, İ., Kanarığ Z., (2019), *Türkiye’de E-Fatura Başvuru Süreci Ve Kullanımı*, Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi, Sayı:25, 165-178.
- Khan, M. F., F., Takeshi,Y., So, I., Bessho, M., Sakamura, K., (2009), *A Secure and Flexible Electronic-Ticket System*, Annual IEEE International Computer Software and Applications Conference, Sayı:33, 421-426
- Kılıç, İ., B., Anadolu, Z., (2018), *Dijital Çağın Yarattığı Muhasebe Uygulamalarının Muhasebe Hilelerinin Önlenmesine Etkisi*, Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi, Sayı:92 55-97.
- Kurudayıoğlu, M., Tüzel, S., (2010), *21. Yüzyıl Okuryazarlık Türleri, Değişen Metin Algısı Ve Türkçe Eğitimi*, Türklük Bilimi Araştırmaları Sayı:28, 287-294.
- Maden, S., Maden, A., Banaz, E., (2018), *Ortaokul 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Dijital Okuryazarlık Bağlamında Değerlendirilmesi*, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Sayı:55, 685-698.
- Nergis, A., (2011), *Literacy culture and everchanging types of literacy*, International Online Journal of Educational Sciences, Sayı: 3, 1133-1154.
- Ng, W., (2012), *Can We Teach Digital Natives Digital Literacy?* Computers & Education, 59(3), 1065-1078.

- Olçay, S., (2018), *Sosyalleşmenin Dijitalleşmesi Olarak Sosyal Medya Ve Resimler Arasında Kaybolma Bozukluğu: Photolurking*, Yeni Medya Elektronik Dergi, Sayı:2, 90-104.
- Onursoy, S., (2018), *Üniversite Gençliğinin Dijital Okuryazarlık Düzeyleri: Anadolu Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma*, Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, Sayı :2 , 989-1013.
- Önal, İ., (2010), *Tarihsel Değişim Sürecinde Yaşam Boyu Öğrenme ve Okuryazarlık: Türkiye Deneyim*, Bilgi Dünyası, Sayı:11, 103-104.
- Sağlar, J., Işık, Y., (2019), *XBRL İle Finansal Kodlamada Türkiye'nin Hazırbulunuşluk Seviyesi Üzerine Bir İnceleme*, Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:6, 193-223.
- Sezgin, A., A., Karabacak, İ., Z., (2020), *Yükseköğretimde Dijital Dönüşüm Ve Dijital Okuryazarlık Dersine Yönelik Betimsel Bir Analiz*, Sayı:2, 17-30.
- Sezgin, M., M., (2017), *Sosyal Bilimlerde Faktör Analizi ve Geçerlilik: Keşfedici ve Doğrulayıcı Faktör Analizlerinin Kullanılması*, Sayı:82, 74-85.
- Tekbaş, İ., Kurnaz, E., Azaltun, M., (2018), *Dijital Muhasebe Okuryazarlığı: Muhasebe Meslek Mensupları Üzerine Bir Araştırma*, Sayı:225, 81-96.
- Tektüfekçi, F., (2017), *E-Dönüşüm Sürecinde E-Muhasebe Uygulamaları:Türkiye Örneği*, Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi, Sayı:1, 79-88.
- Tektüfekçi, F., (2018), *Türkiye'de E- Dönüşüm Sürecinde Elektronik Belge Ve Defter Kontrolü İle Denetimi Üzerine Bir İnceleme*, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı:1, 101-119.
- Turan, A., H., Özgen, F., B., (2009), *Türkiye'de E-Beyanname Sisteminin Benimsenmesi: Geliştirilmiş Teknolojik Kabul Modeli ile Ampirik Bir Çalışma*, Doğuş Üniversitesi Dergisi, Sayı:1, 134-147.
- Uzun, Y., Çelik, G., (2020), *Akademisyenlerin Okuryazarlık Algısındaki Değişimler*, Uluslar arası Toplum Araştırmaları Dergisi, Sayı:22, 1134-1156.
- Yamaç, A., (2018), *Yeni Okuryazarlığa Genel Bir Bakış: Karar Alıcılar, Araştırmacılar ve Öğretmenler İçin Bazı Öneriler*, Kuramsal Eğitimbilim Dergisi, Sayı:11, 383-410.

Yanık, R., Karadaş, A., (2013), *E-Faturanın Türkiye Muhasebe Standartları Uyum Sürecine Uygun Düzenlenmesine İlişkin Bir Öneri*, Ekev Akademi Dergisi, Sayı:57, 133-141

Yankın, B., F., (2019), *Dijital Dönüşüm Sürecinde Çalışma Yaşamı*, Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi E-Dergi, Sayı:2, 1-38.

Yardımcıoğlu, M., Karahan, M., Yörük, A., (2019), *Dijitalleşme Işığında Muhasebe Mesleğinin Geleceği*, Muhasebe Enstitüsü Dergisi, Sayı:61, 35-46.

Yazıcıoğlu, A., Yaylak, E., Genç, G., (2020), *Okulöncesi ve Sınıf Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazarlık Düzeyleri*, Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, Sayı:2, 274-286.

Yücel, G., Adiloğlu, B., (2019), *Dijitalleşme – Yapay Zeka ve Muhasebe Beklentiler*, Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi, Sayı:17, 47-60.

Yürekli, E., Gönen, S., Şahiner, A., (2016), *E-Fatura Uygulamasına İlişkin Bir Değerlendirme*, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 4, Sayı: 35, 290-302.

Web

WEB_1, (2021), Binbiriz Web Site, <https://binbiriz.com/blog/dijitallesme-dijital-donusum-nedir>, 01/02/2021

WEB_2, (2021), MuhasebeWeb Web Site, <https://www.muhasweb.com/e-fatura-gecis-zorunlulugu-ve-e-faturada-bulunmasi-zorunlu-bilgiler-6014413>, 02/02/2021

WEB_3, (2021), Arsen Matbaa Esenyurt Matbaa İletişim Web Sitesi. <http://www.esenyurtmatbaa.net/Esenyurt-Matbaa-fatura.html>, 10/02/2021

WEB_4, (2021), Akınsoft Web Sitesi, <https://www.akinsoft.com.tr/e-donusum/e-fatura.php>, 13/02/2021

WEB_5, (2021), E-Fatura Rehberi Web Sitesi, <https://efaturarehberi.tumblr.com/page/2>, 14/02/2021

WEB_6, (2021), Gelir İdaresi Başkanlığı E -Arşiv Hakkında, Gelir İdaresi Başkanlığı Web Sitesi, <https://ebelge.gib.gov.tr/earsivhakkinda.html>, 17/02/2021

- WEB_7, (2021), Gelir İdaresi Başkanlığı E Defter Hakkında, Gelir İdaresi Başkanlığı Web Sitesi, <http://www.edeften.gov.tr/e-defterhakkında.html>, 19/02/ 2021
- WEB_8, (2021), Select Bilişim Web Sitesi, <http://www.selectbilisim.com/tag/e-defter/?lang=en>, 15/02/2021
- WEB_9, (2021), Gelir İdaresi Başkanlığı E -İrsaliye Hakkında, Gelir İdaresi Başkanlığı Web Sitesi, <https://ebelge.gib.gov.tr/eirsaliyehakkında.html>, 22/02/2021
- WEB_10, (2021), E-İrsaliye Dokümanı Hakkında, Logo Docs Web Sitesi, <https://docs.logo.com.tr/pages/viewpage.action?pageId=41164103>, 26/02/2021
- WEB_11, (2021), Gelir İdaresi Başkanlığı E-Müstahsil Hakkında, Gelir İdaresi Başkanlığı Web Sitesi, <https://ebelge.gib.gov.tr/emustahsilhakkında.html>, 01/03/2021
- Web_12, (2021), E-Müstahsil Oluşturma Hakkında, Logo Docs Web Sitesi <https://docs.logo.com.tr/pages/viewpage.action?pageId=47075692>, 10/04/2021
- WEB_13, (2021), Gelir İdaresi Başkanlığı E -SMM Hakkında, Gelir İdaresi Başkanlığı Web Sitesi, <https://ebelge.gib.gov.tr/esmmhakkında.html>, 11/04/ 2021
- WEB_14, (2021), Halil İbrahim Yurdunmalı Kişisel Web Sitesi, <https://halilibrahimyurdunmalı.wordpress.com/2019/11/03/e-serbest-meslek-makbuzu-nedir-2/>, 17/04/ 2021
- WEB_15,(2021), Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği Web Site, [https://www.turmob.org.tr/istatistikler/c8172e63-2bef-4919-a863-86e403bdf0a/meslek-mensubudagilim-tablosu-\(sm-smmm\)](https://www.turmob.org.tr/istatistikler/c8172e63-2bef-4919-a863-86e403bdf0a/meslek-mensubudagilim-tablosu-(sm-smmm)), 02/02/2021

EKLER

EK 1. ANKET FORMU

İstanbul Okan Üniversitesi Lisanüstü Eğitim Enstitüsü'nde Doç. Dr. Hüseyin Mert danışmanlığında

“Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin Dijital Muhasebe Okuryazarlık Düzeylerinin Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi” adlı bir yüksek lisans çalışması yapmaktayız. Sizlerden edinilecek yanıtlar gizli tutulacak olup tamamen bilimsel amaçlı kullanılacaktır. Değerli katkılarınız için teşekkür ederiz.

Gülcan KAYA

1. BÖLÜM DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Cinsiyetiniz?

() Kadın () Erkek

Yaşınız?

() 18-25 () 26-35 () 36-45 () 46 ve üzeri

Medeni Durumunuz?

() Bekar () Evli

Öğrenim Durumunuz?

() Lise () Ön Lisans () Lisans () Lisansüstü

Mesleki Tecrübeniz?

() 1-5 Yıl () 6-10 Yıl () 11-15 Yıl () 16-20 Yıl () 20 Yılden fazla

1=Kesinlikle Katılmıyorum 2=Katılmıyorum 3=Kararsızım 4=Katılıyorum 5=Kesinlikle Katılıyorum

Aşağıdaki ifadelere katılma derecenizi belirtiniz.

1 2 3 4 5

2. BÖLÜM**DİJİTAL MUHASEBE OKURYAZARLIĞI**

1	Mesleğimle ilgili kullandığım dijital sistemlerde karşılaştığım teknik sorunları nasıl çözeceğimi bilirim.					
2	Mesleğimle ilgili teknolojik gelişmeleri yakından takip ederim.					
3	Mesleğimle ilgili dijital ürünlerdeki/sistemlerdeki gelişmelere uyum sağlayabilmek için çaba gösteririm.					
4	Mesleğimle ilgili dijital ürünleri/sistemleri kullanmak hoşuma gider.					
5	Mesleğimi ilgilendiren dijital ürünlerdeki/sistemlerdeki gelişmeleri desteklerim.					
6	Dijital sistemleri öğrenme amaçlı kullanma konusunda ve öğrendiklerimi sergileyebileceğim dijital öğretim materyallerini geliştirmek için gereken teknik becerilere sahip değilim.					
7	Maliye Bakanlığının dijital sistemlerini sorunsuz bir şekilde kullanabiliyorum.					
8	Dijitalleşme ve teknoloji haberleri dikkatimi çekmez.					
9	Dijital sistemlerin muhasebe mesleğinde yoğun kullanımı ile birlikte muhasebe meslek mensuplarının planlı ve sürekli dijital eğitimlere ihtiyacı olduğunu düşünüyorum.					
10	Kullandığım dijital ürünleri/ sistemleri kolayca öğrenebilirim.					

11	Mesleğimle ilgili dijitalleşme ve teknoloji haberlerini izleyince gelecekle ilgili korku ve paniğe kapılıyorum.					
12	Dijital sistemlerdeki verileri, gerçeklik, kurgusallık, yanlış bilgilendirme açısından irdeleyip değerlendiririm.					
13	Mesleğimle ilgili ortaya çıkan dijital sistemlere uyum aşamasında; stres, kaygı ve hata yapma korkusu gibi duygular yaşamaktayım.					
14	Meslek örgütleri tarafından hâlihazırda verilen dijitalleşme ve halihazırda verilen dijitalleşme ve teknoloji eğitimleri dijital sistemleri verimli şekilde kullanmam için yeterlidir.					
15	Dijital sistemlerin yaratıcılığımı engellediğini düşünüyorum.					
16	Dijital sistemlerde sunulan fikir, bilgi ve haberleri amaçları, işlevleri ve özellikleri bakımından ayırt edebilirim.					
17	Dijital sistemlerin doğuracağı sorunları belirleyerek bunlardan korunma konusunda önlemler alırım.					
18	Düşündüğümde daha uzun süre dijital sistemler üzerinde zaman geçiriyorum.					
19	Dijital sistemlerin bilgiye ulaşmada hızlı ve kolay bir yöntem olduğunu düşünüyorum.					
20	Dijital sistemlerde yer alan verileri; okumak, anlamak, kullanmak ve yönetebilmek için yeni bir eğitime ihtiyacım yoktur.					
21	Dijital sistemlerdeki bilgi ve verilere sorgusuz şekilde güvenirim.					
22	Dijital sistemlerin dışında alternatif bir bilgi kaynağı ararım ve kullanırım.					
23	Dijital sistemlerin mesleğimde bilgiye ulaşma ve yönlendirmede etkili bir araç olduğunu düşünüyorum.					
24	Dijital sistemlerin mesleğimi kolaylaştıran bir araç olduğunu düşünüyorum.					
25	Dijital sistemlerin bağımlılık yaptığını ve sosyallikten uzaklaştırdığını düşünüyorum.					
26	Dijital okuryazarlık becerilerini geliştirmek için eğitim almak istiyorum.					
27	Gelecekte işverenler tarafından dijital sistemleri iyi kullanabilen ve becerilere sahip muhasebecilerin tercih edileceğini düşünüyorum.					
28	Muhasebe mesleğinin sadece kağıt, kalem gibi geleneksel yöntemlerden ibaret olmadığını ve gün geçtikçe dijital sistemlerin daha önem kazanacağını düşünüyorum.					
29	Dijital sistemlerdeki verileri kullanabilme, sorgulama, yönetebilme ve eleştirel bir biçimde değerlendirme yetkinliğine sahibim.					
30	Dijitalleşme neticesinde muhasebe eğitimlerinin değişime ve dönüşüme ihtiyacı olduğunu düşünüyorum.					
31	Dijitalleşme ışığında muhasebe mesleğini; düşünce, eğitim, kültür ve teknoloji gibi alanlarda A'dan Z'ye yeniden inşa ederek geleceğe hazırlayacak yeni bir eğitim modelini desteklerim.					